

KäTu2017

Moninaisuuden voima

Mångfaldens kraft

The Power of Diversity

Vaasan yliopisto

Vasa universitet

University of Vaasa

21.–22.4.2017

Abstraktit – Abstrakt – Abstracts

XV Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi

Moninaisuuden voima

XV Symposiet om forskning i översättning och tolkning

Mångfaldens kraft

XV Symposium on Translation and Interpretation

The Power of Diversity

Järjestäjät – Organisatörer – Organizers

Vaasan yliopisto

Vasa universitet

University of Vaasa

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto /
Opettajien ja tutkijoiden jaosto

Finlands översättar- och tolkförbund /
Sektionen för lärare och forskare

The Finnish Association of Translators
and Interpreters / Teachers' and
Researchers' Section

Yhteistyökumppanit – Sponsorer – Sponsors

TIETEELLISTEN SEURAIN VALTUUSKUNTA
Vetenskapliga samfundens delegation

Tieteellisten seurain valtuuskunta
Vetenskapliga samfundens delegation
The Federation of Finnish Learned
Societies

<http://www.tsv.fi>

Vaasan kaupunki

Vasa stad

City of Vaasa

<http://www.vaasa.fi/>

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto –
Finlands översättar- och tolkförbund ry

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto

Finlands översättar- och tolkförbund

The Finnish Association of Translators
and Interpreters

<http://www.sktl.fi/>

Sisällys – Innehåll – Contents

Plenaariesitelmät – Plenarföredrag – Plenary lectures	7
Sektioesitelmät – Sektionsföredrag – Section presentations	9
Posterit – Posterpresentationer – Poster presentations	42
Työpajat – Workshoppar – Workshops	47

PLENAARIESITELMÄT – PLENARFÖREDRAG – PLENARY LECTURES

Jorge Díaz-Cintas

University College London

Power Dynamics in Subtitling

Although the assertion of power tends to be visually linked to the use of brutal force and violence, power is naturally, and usually less conspicuously, enforced through language. Understood as a primarily linguistic activity, the practice of translation can be (mis)appropriated by social agents to act as a vehicle for the dissemination of certain socio-cultural and political values across cultures. In today's digital society, audiovisual productions have been given a prominent position as a site of contact between cultures, making them an ideal and powerful device for the transmission, not only of factual information, but also of assumptions, moral values, commonplaces, and stereotypes that can be either translated 'at face value' or notoriously manipulated in this interlingual and intercultural voyage.

The aim of this paper is to provide an account of the main issues at stake when adopting a line of enquiry centred around the realisation that the way in which cultural values are translated depends not only on linguistic asymmetries between languages but also on fundamental decisions based on power, dominance, and ideology. Drawing on examples from professional translators as well as from groups of amateur subtitlers, this paper explores how audiovisual translation, and more particularly subtitling, is embraced by some as a powerful means for transformative change whilst some others will use it as a tool for the perpetuation and cultural reinscription of certain values and ideas.

Biography

Jorge Díaz-Cintas is Professor in Translation at the Centre for Translation Studies (CenTraS), University College London. Author of numerous articles and books on audiovisual translation, he is the recipient of the Jan Ivarsson Award (2014) and the Xènia Martínez Award (2015) for invaluable services to the field of audiovisual translation.

Kristiina Abdallah

Vaasan yliopisto

Kokonaisvaltainen laatu: mitä, miksi, miten?

Vaikka laadun käsite on jokaisen käännöstoimeksiannon keskiössä, jää se, mitä sillä tarkoitetaan valitettavan usein epäselväksi. Pääsääntöisesti laatua tarkastellaan niin käännöstieteessä kuin käännösteollisuudessaakin tuote- ja/tai prosessikeskeisesti (Drugan 2013; Williams 2001). Kahden viimeisen vuosikymmenen aikana käännösteollisuudessa on kuitenkin siirrytty laajalti asiakkaan ja kääntäjän kahdenvälisistä, perinteisistä suhteista välitettyihin ja ulkoistettuihin ratkaisuihin. Tämän seurauksena laadun käsitteen määrittelystä, laatujohtamisesta ja laadunhallinnasta on tullut entistä tärkeämpää (Abdallah ja Koskinen 2007).

Esitelmässäni sovellan kehittämäni kolmiulotteista laatumallia organisaatio-ergonomian viitekehyksessä (Ehrensberger-Dow 2017). Malli käsittää tuttujen tuote- ja prosessiulottuvuuksien lisäksi laadun kolmannen ulottuvuuden, jota kutsun sosiaalseksi laaduksi. Sosiaalisen laadun ulottuvuuteen kuuluu käännöstilanteen inhimillisten ja ei-inhimillisten toimijoiden väliset suhteet sekä organisatorinen vuorovaikutus. Mallin on tarkoitus toimia kokonaisvaltaisen laadunhallinnan työkaluna, ja testaan sitä empiirisen esimerkin avulla. Loppupäätelmissä korostan teknologisen hypetyksen sijaan kestävä kehityksen ja ihmisen näkökulman merkitystä laadunhallinnassa ja laatujohtamisessa niin teoreettisissa pohdinnoissa kuin käännösteollisuudessaakin.

Lähteet

- Abdallah Kristiina and Koskinen Kaisa (2007). "Managing trust: Translating and the Network Economy" in *Meta* 52(4). 673-687.
- Drugan, Joanna (2013). *Quality in Professional Translation. Assessment and Improvement*. London/New York: Bloomsbury Academic.
- Ehrensberger-Dow, Maureen (2017). "An Ergonomic Perspective of Translation" in (eds. John W. Schwieter and Aline Ferreira). *The Handbook of Translation and Cognition*. John Wiley and Sons. 332-349.
- Williams Malcolm 2001. "The Application of Argumentation Theory to Translation Quality Assessment" in *Meta* 46(2). 326-344.

SEKTIOESITELMÄT – SEKTIONSFÖREDRAG – SECTION PRESENTATIONS

Ritva Hartama-Heinonen

Helsingin yliopisto

Marja Kivilehto

Tampereen yliopisto

Moninaisuuden rikkaus ja kiros

Esimerkkinä käännöstiede ja kääntämisen opettaminen

Sekä kääntämisestä että oppimisesta ja opettamisesta on esitetty paljon erilaisia näkemyksiä, eikä suuntausten virralla tunnu tulevan loppua. Käännöstutkimuksen osalta tämä on hieman hämmästyttävää, kun muistamme George Steinerin ([1975] 1992) näkemyksen, että kaikki se uusi ja perusluonteinen, mitä kääntämisestä on sanottavissa, on sanottu jo kauan sitten. Vaikka kääntäjän työ ja sen kontekstit ovat muuttuneet kuluneina neljänä vuosikymmenenä voimakkaasti, kääntämisen perusidea – jostakin jotain johonkin – ei ole muuttunut. Tai jos on, kääntämisen historiasta löytää halutessaan ääripäästä toiseen kulkevia näkemyksiä, joissa kaikuvat taas niitä aiemmat näkemykset, käytännössä ei siis mitään uutta. Myös aiempia oppimis- ja opettamiskäsityksiä kyseenalaistetaan ja yritetään luoda tämän ajan haasteet ja aikamme oppijat huomioivia tarkastelutapoja. Tämäkin on hämmästyttävää, jos liikkeelle lähdetään Liisa Keltikangas-Järvisen (2016) huomautuksesta, että nykyäänkin opitaan samalla tavalla kuin menneet sukupolvet ovat oppineet, diginatiivien opettamiseen ei tarvita uusia opetustapoja ja *multitasking* on koneiden, ei ihmisen, ominaisuus.

Tutkijalle ja opettajalle tällainen käännöstieteen ja kasvatustieteiden moninaisuus on rikkautta ja tarjoaa valinnanvaraa. Esityksessämme kuitenkin kysymme tutkimuskirjallisuuden ja dokumentoitujen käytäntöjen perusteella, onko rikkaus ja valinnanvara käytännössä harhaa ja lopulta itseään vastaan kääntyvää. Kukaan ei voi hallita kaikkia näkökulmia, ja silloin on helppo tarttua joko siihen, mikä tutkimuksessa ja opetuksessa tuntuu olevan ajankohtaista, tai tyytyä siihen, miten ennenkin on ajateltu. Ensimmäisessä tapauksessa vaarana on se, että rikastavaksi tarkoitettu näkökulma onkin aluksi jotain vain opittua, ei elettyä. Jälkimmäisessä taas uhkaa kehityksen hidastuminen, jos mitään kehitystä edes on olemassa, kun kaikki on jo sanottu eikä ihminen muutu, vaikka teknologia muuttuu. Jos (käännös)tutkimuksen ja (kääntämisen) opettamisen eriaikaisten teoriaperustojen ajatellaan muodostavan jatkumon, tutkija ja opettaja ovat tuon jatkumon äärellä yhdessä pisteessä kerrallaan. Näkemysten kehittyminen taas vaatii koko jatkumon tarkastelua ja ymmärtämistä. Vain näin alkuperäinen yksilön mikrotason köyhyys voi muuttua kollektiiviseksi makrotason moninaisuudeksi.

Sinikka Hiltunen
Helsingin yliopisto

Simultaani- ja konsekutiivitulkkien muistin ja tarkkaavaisuuden eroista

Alustavia tutkimustuloksia

Olen tutkinut tulkkien muistia yli 10 vuoden ajan. Tähänastisissa tutkimuksissa on käynyt ilmi muun muassa, että simultaanitulkit ja kielten opettajat pystyvät palauttamaan muististaan toisiinsa liittymättömiä sanoja paremmin kuin muiden alojen ekspertit, jos palautuksen saa tehdä missä järjestyksessä tahansa (muussa kuin esitysjärjestyksessä). Lisäksi tutkimuksissa voitiin havaita, että simultaanitulkki- ja kielten opettajien lisäksi myös konsekutiivitulkit ovat parempia kuin muiden alojen ekspertit silloin, kun muistista palautetaan eripituisia tekstikatkelmia (8–23 sanaa). [Hiltunen ym. (2016); Hiltunen & Vik (painossa)].

Tässä esitelmässä keskityn kertomaan meneillään olevan tutkimusjakson tuloksista. Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää simultaanii- ja konsekutiivitulkki- ja toiminnanohjauksen eroja. Jotkut tutkijat käyttävät nimitystä tarkkaavaisuuden ohjaus: se on käsitteenä suppeampi kuin toiminnanohjaus.

Tässä tutkimusjaksossa on mukana jälleen sanakoe, mutta hieman erilainen kuin edellisessä tutkimusvaiheessa. Tulkkiyhmien välisiä eroja etsitään tutkimalla sitä, montako sanaa tulkit säilyttävät tarkkaavaisuuden kohteena ja montako sanaa he pystyvät palauttamaan niin kutsutusta aktivoituneesta muistista. Tällä tarkoitetaan sitä muistin osaa, joka on aktivoitunut silloin, kun sanaärsyke on kuultu, mutta joka ei ole välittömästi enää tarkkaavaisuuden kohteena, koska uudet ärsykkeet ovat jo syrjäyttäneet aiemmin kuullut sanat. Aktivoituneesta muistista sanoja kuitenkin pystytään vielä palauttamaan esim. assosiaatioiden avulla.

Lisäksi olen testannut työmuistin päivittämistä, toisin sanoen miten tehokkaasti tulkki pystyy olemaan havaitsematta tiettyä sanaa tai vaihtamaan muistissa jo olevan sanan toiseen. Esittelen näiden kokeiden alustavia tuloksia ja toivon keskustelua mahdollisista syistä niihin.

Lähteet

- Hiltunen, S., & Vik, G.-V. (painossa) : Interpreters – experts in listening? Findings of a prose recall test, *Internatitonal Journal of Bilingualism*, julkaistu First-on-Line 23.10.2015, DOI: 10.1177/1367006915610657. http://www.muistikuisti.net/tutkimus/Hiltunen_Vik_teksti.pdf
- Hiltunen, S., Vik, G.-V., Pääkkönen, R., Krause, Chr.M. (painossa). On interpreters' working memory and executive control, *Internatitonal Journal of Bilingualism*, julkaistu First-on-Line lokakuussa, 2014, DOI: 10.1177/1367006914554406. http://www.muistikuisti.net/tutkimus/Hiltunen_ym_2016_IJB-297-314.pdf

Lisätietoja testeistä ja terminologiasta:

- <http://www.muistikuisti.net/tutkimus/Muistitesteista.pdf>
<http://www.muistikuisti.net/tutkimus/Toiminnanohjauksesta.pdf>

Maija Hirvonen
Helsingin yliopisto

Moninaisuuden voima käännösprosessissa: kuvailutulkkien ja kokemusasiantuntijoiden yhteiskääntämisen tarkastelua

Käännösprosessitutkimuksen kohde on perinteisesti kääntäjän tai tulkin päänsisäinen tapahtuma (Englund-Dimitrova 2006), mikä liittyy tottumukseen ajatella, että ihmisen ajattelu eli kognitio – ja siten myös kääntäminen – perustuu mieleen ja sen liikkeisiin. Sittenkin on käännöstieteessä kuten myös kognitiotieteessä laajennettu näkökulmaa ja alettu tarkastella kääntämistä ja ihmisen ajattelua kontekstissaan: siis ihmisen toimintana ympäristössään ja vuorovaikutuksena toisten ihmisten ja erilaisten välineiden kanssa (Risku 2014).

Tarkastelen tässä esitelmässä erästä kuvailutulkkausprosessia, jossa yhdestä sokeasta kokemusasiantuntijasta ja kahdesta näkevästä kuvailijasta koostuva tiimi toteuttaa käännöksen, elokuvan kuvailutulkkauskäsikirjoituksen. Käännös syntyy ryhmässä moninaisuuden voimasta, kun erilaiset kokemusaailmat kohtaavat: sokea kuvailija tulkitsee elokuvaa perustuen sen äänimaailmaan, ja näkevät kuvailijat tekevät elokuvasta spontaania kuvailutulkkauksia, eräänlaisia *prima vista* -käännöksiä. Toisaalta moninaisuuteen liittyy riskejä vallan ja vuorovaikutuksen epätasaisesta jakautumisesta, sillä näkeviä kuvailijoita on kaksi, kun taas sokea edustaa käyttäjiä yksin, ja hänellä on käytössään yksi aisti vähemmän kuin näkevillä.

Esitän multimodaaliseen vuorovaikutusanalyysiin perustuvia havaintoja saksankielisestä tutkimusaineistostani, jota olen kerännyt videoimalla kuvailutulkkitiimin työskentelyä Saksassa. Multimodaalisessa vuorovaikutusanalyysissä selvitetään, miten ihmiset toimivat yhdessä hetki hetkeltä ja käyttävät yhteistoiminnassaan erilaisia verbaalisia ja ei-verbaalisia viestinnän resursseja, kuten puhetta, eleitä ja ilmeitä. Havaintojen kautta pohdin, miltä käännösprosessi näyttää, kun tarkastellaan kääntäjien välistä keskustelua ja vuorovaikutusta, miten käyttäjäkokemus huomioidaan käännöksessä sekä millaista etuja ja mahdollisesti myös haittoja moninaisuus käännösprosessille asettaa.

Lähteet

- Englund-Dimitrova, Birgitta 2010. Translation process. Teoksessa: Gambier, Yves & Doorslaer, Luc van (toim.): Handbook of Translation Studies. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Risku, Hanna 2014. Translation process research as interaction research: From mental to socio-cognitive processes. MonTI Special Issue – Minding Translation, 331–353.

Tiina Holopainen
University of Turku

The Concept of the Source Text in Audiovisual Translation – Example: Subtitling

In audiovisual translation (AVT) literature, there have been but a few attempts to problematize the concept of source text (ST). Rather, there seems to be widespread – albeit mostly implicit – agreement on the idea that the ST in AVT is the original (spoken or written) verbal message, while the audiovisual element is treated as context. For instance, when defining subtitling, it is customary to refer to Gottlieb's (1994) definition, perhaps with minor justifications, without problematizing the underlining – implicit – assumption of the original verbal element constituting the entire ST. My presentation will look at an alternative definition, based on both theoretical reasoning and examples of subtitled AV content, where the AV elements are seen as part of the ST, and not mere context. Curiously, this notion of the ST in AVT has been suggested by Zabalbeascoa as early as in 2008, but it seems to have received little attention. Does this indicate that, as long as the AV context is accounted for, including it in the very definition of the ST may be considered rather an academic question? My paper will try to show that redefining the ST in AVT to constitute the entire audiovisual text not only seems plausible enough to be worth testing, but also opens up useful perspectives on both studying and teaching AVT.

References

- Gottlieb, H. (1994) "Subtitling: Diagonal Translation." In *Perspectives*, Volume 2, Number 1, pp. 101-121.
Zabalbeascoa, P. 2008. The nature of the audiovisual text and its parameters. In Díaz Cintas, J. (ed.). *The Didactics of Audiovisual Translation*. 21–37. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Wiriya Inphen
University of Vaasa

Translated Anglo-American Popular Fiction in the Context of Thai Literary Market The Translations of Religious Markers in Dan Brown's *Angels & Demons*

In this presentation, I argue that agents involved in the translation processes of translated Anglo-American popular fiction in Thailand, such as translators and editors, adopt foreignization as the global translation strategy because these agents pay attention to a specialized readership. Due to the social stratification manifested among Thailand's population, the readership of translated fiction can be expected to represent specific groups with different educational and social backgrounds.

The material of this study consists of the translations of religious markers in Dan Brown's popular thriller *Angels & Demons* and of an interview with its chief editor. According to my initial results, the translations of these religious markers indicate that foreignization is favored. I will draw attention to the link between this global translation strategy and the target readers in the context of translated fiction in Thailand. I argue that the readers of translated fiction accept foreignness based on their educational and social backgrounds.

The presentation is divided into three parts. Firstly, I will explain the reception of translations that has influenced the specialized readership from the past to present by drawing on the history of Thailand's literary development from the pre-modern (ca. 1350–1851) to the modern period (ca. 1851 to the present). Secondly, I will study the global translation strategy for translating religious markers in *Angels & Demons* to demonstrate that there is a preference for a foreignizing strategy. Finally, based on an interview with the chief editor, I will use Lawrence Venuti's theoretical concept of foreignization to argue that the preference of foreignizing strategy in Thai translated fiction is not aimed to stress cultural differences, but it indeed derives from the needs of the target readers.

Keywords: Translated Anglo-American popular fiction, Thai literary translation, Translation strategy, Foreignization, Target readers

References

- Chittiphalangsri, Phrae (2014). "The Emerging Literariness: Translation, Dynamic Canonicity and the Problematic Verisimilitude in Early Thai Prose Fictions" in *Translation and Global Asia: Relocating Cultural Production Network*. Eds. Uganda Sze-Pui Kwan & Lawrence Wang-Chi Wong. Hong Kong: The Chinese University of Hong Kong Press. 1-34.
- Foley, J., Peter (2011). *Why Thais Don't Read Books* [online]. Student Centered Learning- Thailand, A Center for Education Reform in Thailand. [cited 09.03.2016]. Available at <http://sclthailand.org/Th/2011/06/editors-forecastle/>
- National Income at Current Market Prices by Type of Income: 1990-2013. (2013). Bangkok: National Statistical Office, Ministry of Information and Communication Technology. [Web document]. Available at <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries15.html>
- Rutnin, Mattani Moj dara (1988). *Modern Thai Literature*. Bangkok: Thammasat University Press.

- Shah, Sudha (2012). *The King in Exile, The Fall of The Royal Family of Burma*. 5th ed. Translated by Supatra Bhumiprapas. Bangkok: Matichon.
- The Reading of Population Survey (2013). Bangkok: National Statistical Office, Ministry of Information and Communication Technology. [Web document]. Available at http://service.nso.go.th/nso/nso_center/project/table/files/S-reading/2556/000/00_S-reading_2556_000_020000_01900.xls
- Venuti, Lawrence (1995). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. New York and London: Routledge.

Riikka Iso-Ahola
Itä-Suomen yliopisto

Karjalan kieliaktivistit kaunokirjallisuuden kääntäjinä

Uhanalaisten kielten kääntäjät toimivat usein hyvin erilaisissa olosuhteissa kuin valtakielten kääntäjät: kieliyhteisön jäseniä on vähän, heidän kielitaitonsa vaihtelee ja kielen käyttö rajoittuu vain joillekin elämänaloille. Käännöksille olisi tarvetta, mutta resurssit ovat vähäiset. Koko käännöstoiminta saattaa perustua vapaaehtoistyölle.

Tarkastelen esitelmässäni kaunokirjallisuuden karjalantajia: Keitä he ovat? Millaista heidän käännöstoimintansa on? Miksi he kääntävät kaunokirjallisuutta karjalaksi? Esitelmäni perustuu meneillään olevaan väitöstutkimukseeni, jonka aiheena on kaunokirjallisuuden kääntäminen karjalan kielelle Venäjällä ja Suomessa vuosina 1980–2014. Tietoja kääntäjistä ja käännöstoiminnasta olen kerännyt mm. haastatteluilla.

Uhanalaista karjalan kieltä on elvytetty Venäjällä ja Suomessa 1980- ja 90-lukujen vaihteesta lähtien. Elvyttämisen aikana on mm. kehitetty karjalan kirjakieliä ja sanastoa, luotu kirjallisuutta sekä pyritty lisäämään kielen opetusta ja käyttöaloja. Koska karjalan kielen elvyttäjien joukko on pieni, sen aktiivisille jäsenille kasaantuu monenlaisia tehtäviä. He opettavat karjalaa, kirjoittavat ja kääntävät karjalankielisiä tekstejä ja toimivat karjalaisyhdistyksissä.

Karjalaksi käännettyjä kaunokirjallisia tekstejä on julkaistu vuodesta 1980 lähtien noin 60 kirjassa, joita on ollut kääntämässä kolmisenkymmentä kääntäjää. Kääntäjien joukko kuvastaa karjalan kielen nykytilannetta: suurin osa kääntäjistä on yli 60-vuotiaita ja lähtöisin Venäjän Karjalasta. Monet kääntäjistä ovat kielen ammattilaisia, kuten kirjailijoita, opettajia, toimittajia ja kielentutkijoita. Varsinaista kääntäjänkoulutusta ei kuitenkaan ole kenelläkään, koska sellaista ei ole ollut tarjolla. Käännöksiä tehdään joko oman työn ohessa tai eläkepäivillä, koska kääntäjän työpaikkoja ei ole.

Tavallisesti kääntäjät päättävät, mitä käännetään. Kääntämisen taustalla on usein tietyn tyyppisen tekstin tarve. Käännettyä kaunokirjallisuutta käytetään esimerkiksi oppimateriaalina. Kysyttäessä kääntäjät eivät juurikaan osanneet eritellä käännösprosessiaan. Kun käännettävä teksti on mieluinen, käännösratkaisut syntyvät kuin itsestään, vaikkapa kasvimaata kitkiessä, kuten eräs kääntäjä totesi. Kääntämisen apuvälineinä käytetään lähinnä sanakirjoja ja vertaistukea.

Käännösten kustantajat, muun muassa karjalaisyhdistykset, maksavat julkaistuista käännöksistä yleensä pienen palkkion, mutta pelkillä käännöstöillä ei kukaan pysty elättämään itseään. Palkkion sijaan kääntäjiä motivoi karjalan kielen aseman parantaminen. Karjalan kääntäjien näkökulmasta kääntäminen on yksi kielen elvyttämisen keinoista, jolla tuotetaan uutta karjalankielistä luettavaa.

Hannu Kemppanen
Itä-Suomen yliopisto

Kulttuuridiplomatiaa vai pehmeää valtaa? **Käännös- ja tulkkaustoiminta Suomi–Neuvostoliitto-seurassa**

Suomi–Neuvostoliitto-seura perustettiin pian toisen maailmansodan päättymisen jälkeen. Seuralla oli merkittävä rooli Suomen ja Neuvostoliiton ulkopoliittisten suhteiden ylläpitämisessä. Yhteiskuntatieteilijät ja historiantutkijat (esim. Clarke 2010; Falkenhain, Hoelscher & Ruser 2012) ovat analysoineet ystävyyssseurojen toimintaa sodan jälkeistä Eurooppaa integroivana ilmiönä. Jostain syystä käännös- ja tulkkaustoiminta sivuutetaan tutkimuksissa täydellisesti, vaikka käännöstutkimuksen näkökulmasta on oletettavaa, että ystävyyssseurojen toiminta ei olisi ollut mahdollista ilman käännöksiä ja tulkkausta. Esitelmässä nostetaan keskusteltavaksi kääntämisen ja tulkkauksen rooli osana virallista Suomen ja Neuvostoliiton ystävyysspolitiikkaa.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on esitellä kahden tapaustutkimuksen avulla Suomi–Neuvostoliitto-seuran käännös- ja tulkkaustoimintaa 1970–1980-luvuilla. Ensimmäisessä tapauksessa kiinnostuksen kohteena ovat ystävyyssseuran *Kansankulttuuri*-kustantamon julkaisemat venäjänkielisten tekstien suomennokset. Julkaisutietojen analyysi toi esille, että *Kansankulttuuri* kustansi lukuisia kaunokirjallisuuden käännöksiä, jotka tutustuttivat suomalaiset lukijat sosialistiseen realismiin. Tietokirjallisuuden käännökset toivat puolestaan marxilaisen diskurssin eri tieteenalojen keskusteluun.

Toisen tapaustutkimuksen tulokset osoittavat, että Suomi–Neuvostoliitto-seurassa toteutetulla tulkkaus-toiminnalla oli tärkeä merkitys naapurimaiden suhteiden rakentamisessa. Haastatellut tulkit korostavat, että he kokivat toimivansa välittäjän roolissa auttaessaan neuvostoliittolaisia vieraita ja suomalaisia isäntiä ymmärtämään toistensa näkemyksiä poliittisten järjestelmien eroista huolimatta. Tyypillisinä tulkkaustilanteina tulkit mainitsevat päivällispuheet ystävyysskaupunkivierailuiden aikana, mutta he joutuivat usein haasteellisiinkin, ammattikielten taitoa vaativiin tehtäviin, kun vastaanottavan ystävyysskaupungin johto halusi esitellä kaupunkinsa tuotantolaitoksia. Tulkit korostavat toimintansa merkitystä erilaisten kulttuuritapahtumien aikana. He kokivat, että heidän avullaan tavalliset kansalaiset saivat mahdollisuuden tavata neuvostoliittolaisia vieraita ja osallistua kulttuuridiplomatian toteuttamiseen ruohonjuuritasolla. Neuvostoliittolaiset vieraat pitivät tulkkeja luottamushenkilöinä, koska nämä osasivat heidän kieltään ja tunsivat heidän kulttuuriaan. Sen vuoksi tulkit joutuivatkin usein hoitamaan myös muita kuin tulkkaustehtäviä.

Anne Ketola

University of Tampere

Considerations in Online Course Design

The presentation discusses the course design of an international online course on multimodality and translation, arranged by the University of Tampere in the fall of 2016. The course had a total of 14 lecturers, representing eight universities in four different countries, all of whom were experts on multimodal issues on translation or interpreting. The students came from the Universities of Tampere and Helsinki. Plans for increasing the number of participating students and universities in the future are currently underway.

The course design was conceptually based on the *Community of Inquiry* (CoI) framework, which is widely used in online education practice and research (Akyol and Garrison 2011). The CoI framework stems from a collaborative constructivist view of teaching and learning and aims to create a collective, reciprocal learning environment in which learning is based on shared meaning-making and an interchange of experiences (see e.g. Huang, Joon and Dugan 2016: 115). The online platform of the course was a closed *Google Community* group. The teaching material employed by the lecturers included video lectures as well as traditional reading material. The topics discussed during the course ranged from translating comics and illustrated medical texts to opera surtitling and audiodescription.

The presentation will focus on three aspects of online course design that, based on the course experiment, were found particularly important: basic requirements of online study material, workload (both of the students and of the university staff organizing the course), as well as peer review as a means to engage students in an active participation in online discussion and a means for course evaluation. The presentation will also discuss – and, hopefully, stimulate discussion on – the overall possibilities of online instruction in the translation curriculum.

References

- Akyol, Zehra, & Garrison, D. Randy. 2011. "Assessing Metacognition in an Online Community of Inquiry." *The Internet and Higher Education* 14(3): 183-190.
- Huang, Kun, Sang Joon Lee, & Ashley Dugan. 2016. "Leveraging Teaching Presence in Online Courses: Strategies, Technology, and Student Perspectives". In: Steven D'Agustino (ed.) *Creating Teacher Immediacy in Online Learning Environments*, 113–137. Hershey: IGI Global.

Tuija Kinnunen & Simo Määttä

Helsingin yliopisto

Kielellinen ja kehollinen viestintä lingua franca -tulkkauksessa oikeussalissa

Psykologiassa ja kansanpsykologiassa esitetään usein, että viestinnästä suurin osa on nonverbaalista. Tältä taustalta on yllättävää, että tulkkauksen tutkimuksessa on tähän saakka tutkittu nonverbaalisen viestinnän merkitystä suhteellisen vähän (Pasquandrea 2011; Davitti 2013). Sitä ei myöskään ole otettu kattavasti huomioon ammattisäännöstöissä. Siten esimerkiksi *Oikeustulkin etiikassa* (STKL 2016) otetaan vaihtelevilla tavoilla kantaa nonverbaaliseen viestintään.

Suomen oikeuslaitoksessa suunnitellaan videotulkkauksen lisäämistä. Näin teknologiasta tulee yksi vuorovaikutuksen osapuoli (vrt. Licoppe & Morel 2012). Video- ja ääniteknologiaa on voitava käyttää tulkkauksilanteissa hyväksi niin, että kaikki osapuolet voivat nähdä ja kuulla toistensa puheenvuorot. Siksi on tärkeää tutkia nonverbaalisen viestinnän ja verbaalisen viestinnän dynamiikkaa läsnäolotulkkauksessa.

Tarkastelemme verbaalisen ja nonverbaalisen viestinnän merkitystä viestien välittämisessä ja yhteyden luomisessa tulkin ja erityisesti vieraskielisen tulkattavan välillä. Analysoitava tilanne on läsnäolotulkkauksen kääntäjäoikeuden istuntosalissa. Aineistomme koostuu n. 100 min kestävästä pahoittelekäsittelyä koskevan päätöksen käsittelystä, jossa tulkki ja vieraskielinen asiakas kommunikoi lingua francalla eli kielellä, joka ei ole kummankaan äidinkieli.

Keskitymme multimodaalisen vuorovaikutuksen tutkimuksen ja kriittisen diskurssitutkimuksen menetelmiin perustuvassa analyysissämme kolmeen rikosseuraamuksen kannalta olennaiseen kohtaan vieraskielisen tulkattavan kuulemisessa ja tarkastelemme 1) katseita, eleitä, kehon asentoja ja ilmeitä, 2) kielellistä viestintää ja varsinkin sen ongelmia ja 3) verbaalisen ja nonverbaalisen viestinnän päällekkäisyyttä ja yhteisdynamiikkaa sekä nonverbaalisen viestinnän merkitystä verbaalisen tulkkausviestinnän onnistumisessa lingua franca -tulkkauksessa.

Lähteet

- Davitti, Elena 2013. Dialogue interpreting as intercultural mediation. Interpreters' use of upgrading moves in parent–teacher meetings. *Interpreting* 15:2, 168–199.
- Licoppe, Christian & Julien Morel 2012. Video-in-Interaction: “Talking Heads” and the Multimodal Organization of Mobile and Skype Video Calls. *Research on Language and Social Interaction*, 45:4, 399–429.
- Pasquandrea, Sergio 2011. Managing multiple actions through multimodality: Doctors' involvement in interpreter-mediated interaction. *Language in Society* 40, 455–481.
- STKL 2016. *Oikeustulkin etiikka*. Saatavissa <https://www.sktl.fi/@Bin/952493/Oikeustulk.16.pdf> (12.12.2016).

Leena Kolehmainen, Tommi Nieminen & Alexandra Simon-Lopez

Itä-Suomen yliopisto

»Sonderkommission Finnland« tutkii: Saksalaiskrimien arvoitus

Kun Helsingin sanomat arvioi TV-sivuillaan uuden saksalaisen rikossarjan *Jäljet johtavat Berliiniin* (*Letzte Spur Berlin*; HS 8.9.2016 s. B 21), se otsikoi juttunsa ”Saksalaiset dekkarit, ikuisesti”. Ilmeisenä taustaoletuksena on, että saksalaiset rikossarjat eli **krimit** kuuluvat luokan tavoin yhteen. Katsoja, joka enimmäkseen Ylen kanavilla on aiemmin seurannut sellaisia sarjoja kuin *Vanha kettu* ja sen jatkaja *Kettu*, *Derrick*, *Kahden keikka*, *Bella Block*, *Kriminalisti*, *Syyttäjä* tai *Soko*, on todennäköisimmin kiinnostunut myös tästä uudesta sarjasta.

Krimeillä ilmeisesti onkin oma, niitä enemmän tai vähemmän kiinteästi seuraava suomalainen yleisönsä. Krimit näyttävät siten puolustavan asemiaan Suomen televisiossa menestyksekkäästi, vaikka saksan osaajien ja oppijoiden määrä Suomessa yhä jyrkemmin laskee. TV-yhtiöiden logiikassa tosin krimit näytetään suunnattavan keski-ikäiselle ja sitä vanhemmalle yleisölle, mikäli päätelmiä voi tehdä esityskanavien ja -ajankohtien perusteella. Kun esimerkiksi Ylen TV 2 uudelleenbrändättiin nuorten kanavaksi, krimi nopeasti siirrettiin varttuneemman väen TV 1:een.

Alussa olevassa tutkimuksessamme, joka käsittelee televisiota saksankielisen kulttuurin välittäjänä Suomessa, olemme kiinnostuneita mm. krimien suomalaisen suosion syistä. Tarkastelemme, mitä krimejä Suomen TV:ssä on esitetty milloinkin, miten ne ovat valikoituneet tarjolla olleiden saksalaissarjojen joukosta – mitä motiiveja tietyn sarjan valintaan tai hylkäämiseen on liittynyt – sekä miten ne on vastaanotettu lehtien tai myöhemmin verkkoviestinten TV-arvioissa. Koska tutkittavaa aineistoa on ajallisesti useilta vuosikymmeniltä suomalaisen TV-toiminnan alkuvuosista nykyhetkeen, tutkimuksemme keskittyy osin esimerkinomaisesti vain tiettyihin ajanjaksoihin.

Tutkimuksemme on samanaikaisesti TV-historiaa, kulttuurienvälisten suhteitten historiaa sekä kääntämisen historiaa. Tämänvuotisessa KäTussa esittelemme keskeiset tutkimuskysymyksemme ja toistaiseksi analysoimaamme osaa aineistosta.

Maarit Koponen
University of Turku

Investigating the post-editing effort in Finnish: A process study pilot

Improvements in machine translation (MT) quality have led to its increasing use for post-editing (PE), where MT is used as a raw translation to be post-edited by a translator. However, the use and usability of MT varies greatly for different language pairs. For some languages, MT systems have already been shown to provide sufficient quality to make PE viable, but MT quality into Finnish, for example, has lagged behind. Finnish has specific characteristics that make it challenging for MT and computational linguistics in general. These characteristics include rich inflectional morphology, highly productive compounding of words and relatively free word order. Prior studies have also shown that in addition to the number of errors corrected, also the type of errors affects PE effort (see e.g. Koponen 2016), and it is possible that the features of the Finnish language affect not only MT systems, but also the PE process. To date, little research has been done on Finnish MT errors and PE effort, or other languages with rich morphology. Further studies are needed to investigate to what extent the findings and assumptions of earlier studies conducted on languages with sparse morphology hold in languages like Finnish. This paper describes a pilot study examining the question of MT errors and PE effort in Finnish using keylogging and eyetracking data collected from student post-editors during a PE task. The paper presents an analysis of the MT errors based on post-editor correction, and examines the possible connection between error types and PE effort by analyzing the process data for effort indicators like extended pauses and gaze fixations.

Reference

Koponen, Maarit. 2016. *Machine Translation Post-editing and Effort: Empirical Studies on the Post-editing Process*. Doctoral dissertation. University of Helsinki

Minna Kumpulainen
Itä-Suomen yliopisto

Tiedosta taidoksi – vaiheita kääntämisen oppimisessa

Tämä esitelmä pohjautuu väitöstutkimukseeni, jossa tarkastelin seitsemän kääntäjäopiskelijan käännöstaitojen kehittymistä kandidaatinopintojen alkuvaiheesta niiden loppuvaiheeseen. Tutkimuksessa tarkkailtiin kieltenvälisten tekstintuottamistaitojen, kääntämistietouden ja oman osaamisen tunnistamisen kehittymistä. Tulosten perusteella kääntämistaidon omaksuminen näyttää oppimisprosessina, joka on kullekin opiskelijalle yhtäältä omanlaisensa, mutta toisaalta sisältää myös yhteneväisiä piirteitä. Yhteneväisten käännösratkaisujen ja prosessipiirteiden perusteella oppimisprosessissa voidaan erottaa tarkasteltavien osataitojen suhteen tiettyjä tyypillisiä vaiheita.

Kieltenvälisten tekstintuottamistaitojen omaksumisessa voidaan erottaa esimerkiksi sanasanaisen, lähdetekstiä läheisesti seurailevan kääntämisen vaihe sekä lähdetekstistä voimakkaasti etääntyvän kääntämisen vaihe, jossa esimerkiksi poisto on tyypillinen käännösstrategia. Kääntämistietouteen liittyvä, selkeästi esiin piirtyvä vaihe on tiedon ja taidon epäsuhteen vaihe; opiskelijat tietävät kääntämisen periaatteet, mutta tieto ei vielä realisoitu taitona (vrt. proseduralisaatio, Anderson 1983). Oman osaamisen tunnistamisessa näyttää erottuvan ainakin epävarmuuden vaihe. Sen voi katsoa täydentävän Gonzalez-Daviesin (2004: 40) käännöstieteeseen tuomaa neljäportaista taitojen kehittymismallia, jonka mukaan taidon puuttumista ei ensin tunnisteta (*unconscious incompetence*), sitten tiedon karttuessa tunnistetaan (*conscious incompetence*), minkä jälkeen tieto vähitellen realisoituu taitona (*inconscious competence*), jonka lopulta myös itse pystyy tunnistamaan (*conscious competence*). Epävarmuuden vaihe näyttäisi edeltävän sekä tiedostettuja taitojen puutteita että tiedostettua taitojen hallitsemista.

Opettajan näkökulmasta merkillepantavaa on se, että kaikki opiskelijat eivät suinkaan ole samassa vaiheessa opintoja aloittaessaan, eivätkä vaiheet välttämättä seuraa toisiaan tietyssä järjestyksessä. Kaikki opiskelijat eivät myöskään välttämättä käy kaikkia vaiheita läpi. Vaikka esimerkiksi sanasanainen kääntäminen liitetään usein noviisikäytäntöjen prosessiin, kaikki aloittelevat opiskelijat eivät suinkaan käännä sanasanaisesti, vaan joku saattaa olla esimerkiksi vahvan irtautumisen vaiheessa opintojensa alussa. Esittelen esitelmässäni omasta tutkimuksestani nousevat kääntämisen oppimisen vaiheet ja tutkimukseeni osallistuneiden opiskelijoiden sijoittumisen eri vaiheisiin kandidaatinopintojensa alussa ja lopussa. Esittelen myös muiden kääntämiskompetenssin karttumista tutkineiden tutkijoiden havaintoja oppimisen vaiheista (esim. PACTE 2014). Pohdin myös sitä, mitä eri vaiheet voivat kertoa opiskelijan osaamisesta ja oppimistarpeista.

Kirjallisuusviitteet

- Anderson, John R. 1983: *The Architecture of Cognition*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Gonzalez Davies, Maria 2004. *Multiple voices in the Translation classroom*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.
- PACTE 2014. First results of PACTE group's experimental research on translation competence acquisition: the acquisition of declarative knowledge of translation. *Minding Translation*. MonTi Special Issue 1, 85–115.

Juha Lång

Itä-Suomen yliopisto

Ruututekstien rytmin ja lukemisen dynamiikka

Ruututekstityksiä ja niiden lukemista on viime vuosina tutkittu käännöstieteessä alati kiihtyvää tahtia silmänliikkekameroiden avulla. On tarkasteltu mm. tekstityskonventiorikkomusten (Lång et. al. 2013), kuvaleikkausten (Krejtz, Szarkowska & Krejtz 2013) ja tiivistämisen (Szarkowska et. al. 2011) vaikutusta ruututekstien lukemiseen. Silmänliikemetodologian avulla on selvitetty myös ruututekstien ja dubbauksen kognitiivista prosessointia eri ikäryhmissä (Perego, Del Missier & Bottiroli 2015) ja tiedon omaksumista tekstitetyn ohjelman eri informaatiokanavista (Lång 2016).

Tutkimukseni tavoitteena on kuvata ruututekstien lukemista ns. ”normaalitilanteessa” käyttäjälähtöisesti katsojien silmänliikkeiden kautta, ja esitelmässä pyrin havainnollistamaan materiaalini kautta kuinka lukeminen muuttuu ohjelman edetessä. Tutkimuksen materiaalina on silmänliikenauhoitukset, jotka kerättiin 16 suomalaiselta venäjää taitamattomalta opiskelijalta heidän katsoessaan lyhyen suomeksi tekstitetyn venäjänkielisen dokumenttiohjelman. Silmänliikemateriaali mahdollistaa monipuolisen analyysin, joten analyysiin käytetään sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä.

Lähteet

- Krejtz, Izabela, Szarkowska, Agnieszka & Krzysztof Krejtz. 2013. The Effects of Shot Changes on Eye Movements in Subtitling. *Journal of Eye Movement Research* 6(5):1–12.
- Lång, Juha. 2016. Subtitles vs. narration: The acquisition of information from visual-verbal and audio-verbal channels when watching a television documentary. Teoksessa Hansen-Schirra & Grucza (toim.). *Eyetracking and Applied Linguistics*. 59–82. Berliini: Language Science Press. Saatavissa verkossa: <http://langsci-press.org/catalog/book/108>
- Lång, Juha, Mäkisalo, Jukka, Gowases, Tersia & Sami Pietinen. 2013. Using Eye Tracking to Study the Effect of Badly Synchronised Subtitles on the Gaze Paths of Television Viewers. *New Voices in Translation Studies* 10: 72–86.
- Perego, Elisa, Del Missier, Fabio, & Sara Bottiroli. 2015. “Dubbing versus subtitling in young and older adults: cognitive and evaluative aspects”. *Perspective: Studies in Translatology* 23(1):1–21.
- Szarkowska, Agnieszka, Krejtz, Izabella, Klyszejko, Zuzanna & Anna Wieczorek. 2011. Verbatim, Standard, or Edited?: Reading Patterns if Different Captioning Styles Among Deaf, Hard of Hearing, and Hearing Viewers. *American Annals of the Deaf* 156(4):363–378.

Mikhail Mikhailov, Miia Santalahti & Julia Souma

Tampereen yliopisto

Standardisoinnin käännösuniversaali valtiosopimuksissa

PEST-korpus on valtiosopimustekstien kokoelma, joka sisältää mm. kaikki Venäjän/Neuvostoliiton ja Suomen välillä solmitut sopimukset. Korpusaineiston avulla voi siis tutkia valtiosopimusgenren kielellistä kehitystä sadassa vuodessa.

Tekstin sanastollisen monipuolisuuden, "rikkauden", analysointiin voidaan käyttää esimerkiksi standardisoitua sana/sane-suhdetta eli STTR (standardised type/token ratio) -arvoa, joka osoittaa yksittäisten sanojen määrän suhteessa kaikkien saneiden määrään tuhatta sanetta kohti.

Voitaisiin olettaa, että kieli kehittyisi rikkaampaan suuntaan elämän muuttuessa yhä monipuolisemmaksi ja valtioiden välisten suhteiden laajentuessa käsittämään paljon muutakin kuin rajanvetoa ja kaupankäyntiä. PEST-korpuksen tekstien STTR-arvot osoittavat kuitenkin tämän hypoteesin vastaista tendenssiä: sopimusten sanasto on köyhtymässä sekä suomen- että venäjänkielisissä versioissa. Kieliversioita vertailtaessa käy ilmi, että suomenkielisten sopimustekstien STTR-arvot ovat korkeampia ja myös STTR-arvojen vaihtelu suomenkielisissä teksteissä on suurempi kuin venäjänkielisissä. Varianssianalyysi (ANOVA) vahvistaa, että erot ovat tilastollisesti merkitseviä.

Erot STTR-arvoissa voivat johtua kieltenvälisistä eroista, mutta ne voivat olla myös sidoksissa käännös-toimintaan. On mahdollista, että omalle kielelle epätyypillisten rakenteiden käyttäminen käännetyssä tekstissä lisää kielen kompleksisuutta myös sanaston tasolla. Toisaalta nimenomaan kohdekielen standardisoinnista ja yksinkertaistamisesta pidetään käännöksille tyypillisinä piirteinä, käännös-universaaleina (ks. esim. Toury 2012, Baker 1996).

Havaittu trendi voi kertoa myös genren yleisestä kehityksestä yhä standardisoidumpaan suuntaan. Aiemmassa tutkimuksessamme on käynyt ilmi, että ns. YYA-sopimusten kaudella valtiosopimuksissa oli jopa ekspressiiviseksi luokiteltavissa olevaa sanastoa, ja on mielenkiintoista selvittää, onko sopimuskielen "köyhtyminen" seurausta genrelle ominaisen tyylin entistä selkeämmästä määrittelystä ja tarkemmasta noudattamisesta.

Lähteet

Baker, Mona 1996. Corpus-based translation studies: the challenges that lie ahead. Teoksessa: H. Somers (toim.) *Terminology, LSP and Translation*. John Benjamins, 175-187.

Toury, Gideon 2012: *Descriptive Translation Studies – and beyond: Revised edition*. John Benjamins, Philadelphia.

Rangsima Ninrat
University of Surrey

Only time will tell: Translation of allusions in Thailand between 1960 and 2015

Among a variety of culture-specific elements (CSEs), allusions pose particular challenges that translators as mediators between cultures cannot avoid. Messages conveyed by allusions are mostly implicit and require good knowledge about the source-language culture to be understood. But does this knowledge change over time? The present study aims to investigate the translation of allusions in English crime fiction translated into Thai between 1960 and 2015. The research concentrates on how different periods of time affect translators' perception and understanding of allusions in source texts as well as on the strategies the translators employ to translate allusions.

The methodology draws on a tri-dimensional system of classification of allusions based on Killirov's (2004) classification of allusions according to sources of referents, Leppihalme's (1997) classification of allusions according to forms of referents and their modifications, and on an adaptation of Ruokonen's (2010) work on the interpretive possibilities of allusions. English crime fiction translated into Thai between 1960 and 2015 will be analysed using the proposed methodology. In this presentation, I will discuss preliminary results based on the analysis of three translations from different periods. Apart from the description of different translation strategies prevalent in different periods of time, the presentation will explore relationships between periods of time and translators' perception and understanding of allusions.

As a diachronic research, the study hopes to broaden our knowledge about the evolution of translation and the influence of culture on translation and increase awareness of the use of different strategies for dealing with allusions in translation.

Keywords: Culture-oriented translation, culture-specific elements (CSEs), allusions, crime fictions, translation in Thai context

Outi Paloposki
Turun yliopisto

Monikielisyys, kääntäminen ja valtionhallinto 1900-luvun alkupuolella

Kääntämistä ja tulkkausta on Suomessa tehty monen kielen välillä. Kauno- ja tietokirjallisuuden lisäksi valtionhallinto on työllistänyt kielitaitoisia ihmisiä. Keskushallinnon, oikeuslaitoksen ja kaupunkien palveluksessa oli useita kymmeniä kääntäjiä 1800-luvun loppupuolella ja heidän määränsä nousi vuosisadan loppua kohti. Heillä oli yleensä jokin toinen virka tai toimi ja monet siirtyivät kääntäjän tehtävistä edelleen muualle. Näitä virkoja, niiden taustalla olevia toimia ja niissä toimivien ihmisten siirtymistä valtionhallinnon sisällä voi seurata Suomen Valtiokalentereista. *Finlands statskalender* -nimellä vuodesta 1811 ilmestynyt vuosikirja sai vuonna 1869 rinnalleen suomenkielisen version, *Suomenmaan Valtio-Kalenterin*. Siitä ja sen seuraajasta *Suomen Valtiokalenterista* on tätä tutkimusta varten etsitty tietoja Suomen kääntäjäkunnasta vuosien 1869, 1879, 1889, 1899 sekä 1918 ja 1919 painoksista. Tiedot perustuvat julkaisuvuotta edeltävän vuoden tietoihin.

Pyrin esityksessäni kartoittamaan tarkemmin 1900-luvun alkupuolen kehitystä kääntäjien viroissa ja selvittämään kääntäjien taustoja sekä pohtimaan itsenäisyyden alkuaajan hallintokulttuurin muutoksia erityisesti kääntäjäkunnan kannalta.

Päivi Pasanen
Helsingin yliopisto

Sanastotyön ohjaus erikoisalan käännöskurssilla

Terminhallintataidot ovat tärkeä osa asiatekstinkääntäjän ammattitaitoa (ks. esim. Cabré 2010; Montero Martínez & Faber Benítez 2009: 91–92). Terminologian ja sanastotyön perusteet kuuluvatkin opetusohjelmaan kääntäjiä kouluttavissa yliopistoissa, mutta kokemukseni mukaan perusteiden hallintaan rajoittuva tietämys sanastotyöstä ei riitä syventävien opintojen erikoisalakurssien sanastotyöhön. Tästä syystä opiskelijoiden sanastotyövalmiuksia on parannettava erikoisalakurssien yhteydessä annettavalla opastuksella. Samalla opiskeltavat taidot saadaan liitettyä opiskeltavaan aiheeseen mielekkäällä tavalla ja opiskelijat pystyvät soveltamaan opittuja taitoja välittömästi. Erikoisalan sanastoja kokoavien terminologioiden tarpeisiin on olemassa vakiintuneet sanastotyön menetelmät, mutta ne eivät sellaisenaan sovi erikoisalakäntäjän tarpeisiin, sillä kääntäjän sanastotyö on usein niin sanottua ad hoc -sanastotyötä (ks. esim. Pasanen 2015: 122; Thelen 2015: 349). Perinteistä sanastotyön mallia onkin muokattava erikoisalakääntämisen kurssilla tehtävän sanastotyön opetukseen soveltuvaksi. Esitelmässäni kerron kokemuksia sanastotyön opetuksesta erikoisalakääntämisen kurssien yhteydessä. Tavoitteena on esittää malli sanastotyölle, joka niveltyy saumattomasti erikoisalakääntämisen kurssiin.

Lähteet

- Cabré, M. Teresa 2010. Terminology and Translation. Teoksessa: Yves Gambier & Luc van Doorslaer (eds.) *Handbook of Translation Studies*. Volume 1. Amsterdam: Benjamins, 356–365.
- Montero Martínez, Silvia & Faber Benítez, Pamela 2009. Terminology competence in translation. *Terminology* 15:1, 88–104.
- Pasanen, Päivi 2015. Terminologinen käsitteanalyysi asiatekstinkääntäjän työvälineenä. Teoksessa: Sirkku Aaltonen, Nestori Siponkoski & Kristiina Abdallah (toim.) *Käännetyt maailmat. Johdatus käännösviestintään*. Helsinki: Gaudeamus, 110–122.
- Thelen, Marcel 2015. The Interaction between Terminology and Translation. *trans-kom* 8:2, 347–381. Saatavissa: <http://www.trans-kom.eu/index-en.html> [viitattu 3.3.2017].

Svetlana Probirskaja

Helsingin yliopisto

Moninaisuus nousee arjesta: arkikäntämisen tutkiminen

Tämän esitelmän tarkoitus on pohtia sitä, mitä uusia näkökulmia ja tutkimuskysymyksiä arkikäntämisen tutkiminen voi tuoda perinteiseen käännöstutkimukseen. Arkikäntämisellä tarkoitan sellaista käännös- ja tulkkaustoimintaa, joka ei ole institutionaalisesti järjestettyä vaan tapahtuu satunnaisesti erilaisissa työelämän ja vapaa-ajan arkitilanteissa. Arkitilanteessa kääntäjäksi voi tarjoutua tai ajautua yhtä lailla ammattikäntäjäksi kuin maallikko.

Tutkimuskohteena arkikäntäminen on jäänyt marginaaliin sekä käännöstieteessä että kielitieteessä (Kolehmainen, Koskinen ja Riionheimo 2015: 373). Käännöstieteessä on perinteisesti tutkittu ammatillista kääntämistä. Käännöstutkimuksen suhteellisen uusi suuntaus *non-professional translation and interpreting* tutkii sekin enemmän tai vähemmän organisoitua käännös- ja tulkkaustoimintaa. Sosiolingvistiikassa taas on tutkittu monikielistä arkea julkisissa tiloissa, työpaikoissa ja perheissä, mutta siinä harvoin kiinnitetään huomiota itse käännös- tai tulkkausaspektiin.

Käytän tässä esitelmässä esimerkkejä aiemmasta tutkimuksestani sota-ajan käännös- ja tulkkaus-toiminnasta (Probirskaja 2016) sekä arkikäntämisestä kansainvälisessä Allegro-junassa (Probirskaja 2017) ja muissa kohtaamissani tilanteissa. Esimerkkien avulla yritän kuvata arkikäntämisen piirteitä – toimijoita, tehtäviä ja muotoja – sekä osoittaa, mitä moninaisuutta se tuo perinteisen kääntämisen ja tulkkauksen kentälle ja tutkimukseen.

Viitteet

Kolehmainen, Leena, Kaisa Koskinen ja Helka Riionheimo 2015: Arjen näkymätön kääntäminen: translatorisen toiminnan jatkumot. *Virittäjä* 3/2015 Maallikkokääntämisen ja -tulkkauksen teemanumero, 372–400.

Probirskaja, Svetlana 2016: Between ideology and ethnicity: Soviet intermediaries in military conflicts between the Soviet Union and Finland. Teoksessa *Translation und Drittes Reich*, Toim. Dörte Andres, Julia Richter ja Larisa Schippel. Berlin: Frank & Timme, 199–220.

Probirskaja, Svetlana 2017 (tulossa): "Does anybody here speak Finnish?" – Linguistic first aid and emerging translational spaces on the Finnish-Russian Allegro train. *Translation Studies*.

Dora Renna
University of Verona

Unveiling multiculturalism, translating multilingualism: Chicano English and Italian dubbed version of the movie *Blood In Blood Out* (1993)

This paper aims to investigate some of the translation issues emerging from the author's analysis of Taylor Hackford's *Blood in Blood out* (1993) and its Italian dubbed adaptation, *Patto di Sangue*.

The choice is motivated by the language of the characters who are Chicano men from *barrio* gangs in East Los Angeles. Untranslatability of the characters' multicultural and multilingual backgrounds is the main focus: can a language resulting from linguistic and cultural diversity be translated? Which translation strategies have been used?

These questions will be analysed through the speech patterns enacted by the members of the rival gangs *Vatos Locos* and *Tres Puntos*. The characters build their identities through their actions, and especially through their words. Their speech is a unique mosaic of Spanish-English emblematic code mixing, influences coming from African American Vernacular English, idiomatic expressions, slang and multiple cultural references. The translation of this culturally embedded diversity will inevitably generate a constant tension between gain and loss.

Such research falls within the complex universe of non-standard English audiovisual translation, taking into consideration a movie that has received little attention, compared to the importance of its challenges. The untranslatability of "multilingual languages," embedded in the technical limits of the audiovisual medium, becomes an *aporia*, an impossible balance between faithfulness and fluidity.

Main references

- Baker, Mona. *In Other Words. A coursebook on translation*. London: Routledge, 1992.
- Díaz-Cintas, Jorge and Gunilla Anderman. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. New York: Palgrave Macmillan, 2009.
- Ramírez Berg, C. (2002). *Latino images in film: Stereotypes, subversion, and resistance*. Austin: University of Texas Press.
- Schmitt, Karina. *An Analysis of "Blood In, Blood Out" – Personal Identity Construction in Gangs*. GRIN Verlag, 2015.

Marie-France Rooney
University of Ottawa

Self-translation as a means to ensure diversity

Migration and assimilation can become a creative power, but its effects on a displaced people can possibly be seen after decades or generations. When a race has been assimilated, how can its people contribute to the survival of its tongue and its culture? How does it reflect on the poetics of self-translating authors from a diasporic culture? I propose to present a conclusive case many generations in the making: the cultural and linguistic realities of Jack Kerouac (1922-1969), a Franco-American born to French-Canadian parents, an author that relied on the « asymmetric linguistic configurations » (Grutman 2013: 188) of the two languages in use in his environment. The hybridity that results from this bilingualism is the very essence of Kerouac's poetics. We can postulate that as a translator, Kerouac occupies a "privileged" (Tanqueiro 1999) role since he benefits from all the resources he had while writing his original text. We can also postulate that his role isn't necessarily an obliteration one: he has a liberty and a latitude rarely given to "external" translators. Through a comparative analysis of sections of the novel *Maggie Cassidy* that Kerouac self-translated from French-Canadian to English in order to be published, we will be able to observe to what extent Kerouac constructed sentences written in English that respected the French syntax and vocabulary, or if the contact of French and English caused a gradual but perennial mutation where the two languages melt into a mixed language, either by a blend of vocabularies or by the application of one of the language's syntax to the other language's vocabulary. By delimiting the parameters of Kerouac's hybrid language, it will be possible to evaluate if self-translation has contributed to preserve his culture and his mother tongue, thus helping circumscribe self-translation as a means to ensure diversity.

References

- Grutman, R. (2013), "Beckett and Beyond. Putting Self-Translation in Perspective", in *Orbis Litterarum*, Malden, John Wiley & Sons.
- Tanqueiro, H., Lopez-Gay P. (1999), "Censorship and the Translator", in *Translation and Censorship in Different Times and Landscapes*, T. Seruya and M. L. Moniz (eds.), Cambridge, Cambridge Scholars Publishing.

Leena Salmi
Turun yliopisto

Ammattikäntäjien suhtautuminen käännosteknologiaan

Esityksessä käsitellään kyselytutkimusta, jossa kartoitettiin ammattikäntäjien suhtautumista käännosteknologiaan. Aineisto on osa Minna Ruokosen, Tiina Tuomisen ja Taru Virtasen kanssa tehtyä kyselyä, johon vastasi 450 käntäjää (Ruokonen 2016).

Kyselyyn sisältyi käntäjän statusta kartoittavien kysymysten ohessa 30 väitettä, jotka käsittelivät käännosteknologian roolia käntämisessä, sen vaikutusta käännostyöhön sekä sen osuutta käännostyön uudistajana. Väitteet pohjautuivat aiempaan tutkimukseen, jossa on kartoitettu mm. opettajaksi opiskelevien suhtautumista tietotekniikkaan (tietotekniikan osuus projektityössä, eri oppimisympäristöissä ja opetuksen innovatiivisessa uudistamisessa). Vastaava kysely on teetetty myös käntäjäopiskelijoilla osana käännosteknologian johdantokurssia (Salmi 2014).

Kyselyn käännosteknologia-aineisto on analysoitu tilastollisesti faktorianalyysillä sekä vertailevilla testeillä. Analyysissä nousivat esiin seuraavat faktorit:

- Tehokkuus
- Sosiaalisuus
- Työkulttuuri
- Tiedonvälitys
- Oppiminen

Analyysissa tilastollisesti merkitseviä eroja oli vastaajaryhmien välillä tehokkuus- ja työkulttuuri-faktoreissa. Alle 35-vuotiaat käntäjät (N=104) kokivat yli 45-vuotiaita (N=213) useammin teknologian tehokkuutta lisääväksi tekijäksi. Yli 20 vuotta käännosallalla työskennelleet (N=118) puolestaan kokivat käännosteknologian vähemmän työtä tehostavaksi kuin alle 10 vuotta alalla työskennelleet (N=11). Muualla kuin Suomessa asuvat vastaajat (N=58) kokivat Suomessa asuvia useammin käännosteknologian tuoneen muutoksen työskentelykulttuuriin ja toimintaympäristöön.

Lähdeviitteet

Ruokonen, Minna 2016. To protect or not to protect? Finnish translators' status perceptions and professional boundaries. Esitelmä EST2016-konferenssissa, Aarhus, 15.–17.9.2016.

Salmi, Leena 2014. Käntäjäopiskelijoiden suhtautuminen käännosteknologiaan. *MikaEL. Käntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu* 8, 55-73. Saatavissa:

<https://www.sktl.fi/liitto/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/arkisto-archive/vol-8-2014/>

Maryna Sauko

Belarusian State University

Amateur audiovisual translation in Belarus: from amateur activity to social initiative

The present paper examines the phenomenon of professional and amateur audiovisual translation in Belarus.

The first part of this paper focuses on the amateurism as a socio-cultural phenomenon, taking into account that the important role the amateurism plays in the Belarusian culture is the cultural heritage of the former USSR, which is closely related to the existence of the so-called *doma kultury* – ‘houses of culture’, the centers of amateur arts practices.

The second part offers the overview of professional and amateur AVT modes in Belarus and draws parallels with the situations observed in other countries (Russia, Italy, Sweden, China etc.).

The last part pays attention to the language policy in terms of both professional and amateur AVT. The target language of the amateurs is Belarusian while the professional translation on TV and in cinema is provided only in Russian. The specific diglossic situation in the country is characterized by the dominance of the Russian language while Belarusian is losing its communicative power: according to the National Statistical Committee of Belarus in 1999 only 41,3% of Belarusians used the Belarusian language in their daily communication, in 2009 the number of “active” Belarusian speakers dropped to 28%. In these conditions amateur translators have transformed their amateur activity into a very important tool for the maintenance of the Belarusian language.

The analyzed amateur groups are heterogeneous in terms of the human resources (age and professions of the members, division of tasks), the type of translated audiovisual products and the quality of translations, but they are unified by the aim to bring the Belarusian language back to TV and cinema. The initiative involves more people, including professional (formally trained) translators, which calls to question the status of this activity as a purely amateur phenomenon. The amateurism is evolving into the activism, outlining the potential change of the role of the language caused by translation.

Jerzy Skwarzyński

Maria Curie-Skłodowska University

Serve the child, not the ideology. Investigation into the variety of translation techniques employed in the Polish translation of the novel *Wonder* by R.J. Palacio

The aim of this paper is to show that a selection of non-standard translation techniques, such as footnotes, may be used in the translation of fiction for children and may result in a readable text. Olejniczak-Skarsgård's Polish translation of the 2012 novel *Wonder* by R.J. Palacio will be the case study for this analysis. In a broader sense, I want to explore the translators' power and responsibility over potential differences in reception of the text between their target readers and the readers of the original caused by the decisions they make.

Classic theoreticians usually present two opposite translation approaches, for example Venuti's foreignisation and domestication (2008) and Toury's acceptability and adequacy (2012). They often state that only one of the presented strategies may prevail in a translated work. Other theoreticians describe and advocate one strategy, for example thick translation (Appiah 2012). These attitudes are, to an extent, driven by ideological and political agendas. Applying those techniques to a translation may lead to distortions and serve goals unintended by the author of the original. Moreover, translators may naturalise or omit some cultural references that are present in the original in order to create versions which apply to the norms of the target language culture. These strategies are common in the translation of children's literature (O'Sullivan 2006, Lathey 2016); yet, they may seem questionable because of the potential misshaping of the original story and for other ethical reasons (Baker 2011).

My analysis of the translation techniques applied in the Polish version of *Wonder* linked to the notion of power and responsibility translators wield (Pascua-Febles 2010) is an attempt to show that a translation that is loyal to the original, rather than to ideology, can broaden young readers' horizons, show them new notions and challenge their way of thinking.

Bibliography

- Appiah, K. A. (2012). 'Thick Translation' in Venuti, L. (ed) *The Translation Studies Reader. Third Edition*. Abingdon: Routledge, pp. 331-343.
- Baker, M. (2011). *In Other Words*. Abingdon: Routledge, pp. 274-290.
- Lathey, G. (2016). *Translating Children's Literature*. Abingdon: Routledge, pp. 37-54.
- O'Sullivan, E. (2006). 'Narratology Meets Translation Studies, or The Voice of the Translator in Children's Literature' in Lathey, G. (ed) *The Translation of Children's Literature*. Clevedon: Multilingual Matters, pp 98-109.
- Palacio, R.J. (2014). *Wonder*. London: Corgi.
- Palacio, R.J. (2014). *Cud chłopak* (Maria Olejniczak-Skarsgård, Trans.). Warszawa: Wydawnictwo Albatros.
- Pascua-Febles, I. (2010). 'Translating for children: The translator's voice and power' in Di Giovanni, E., Elefante, C., & Pederzoli, R. (eds) *Writing and Translating for Children. Voices, Images and Texts*. Brussels: P.I.E. Peter Lang, pp 161-169.

Toury, G. (2012). 'The Nature and Role of Norms in Translation' in Venuti, L. (ed) *The Translation Studies Reader. Third Edition*. Abingdon: Routledge, PAGES.

Venuti, L. (2008). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. Abingdon: Routledge.

Juho Suokas

Itä-Suomen yliopisto

Käyttäjäkeskeisyyden soveltaminen käännösosalalla

Käyttäjäkeskeinen kääntäminen on varmasti monelle tuttu ilmiö ainakin käsitteen tasolla, mutta sen soveltamista käännösosalalla ei ole tutkittu vielä kovin kattavasti. Esitelmässäni esittelen käynnissä olevaa tutkimustani, joka soveltaa käytettävyyssajattelua osana suomalaisen kielialan yrityksen toimintaa.

Käytettävyys itsessään on tuotteen ominaisuus, joka määrittää kuinka hyvin tuote soveltuu sen käyttäjille tietyssä käyttötilanteessa. Tekstien tapauksessa käytettävyyteen kuuluu mm. se, kuinka hyvin lukija pystyy ymmärtämään ja sisäistämään tekstin sisällön, löytämään tarvitsemansa tiedon ja millaisen luku-kokemuksen teksti tuottaa (Byrne 2012: 201). Tekstien käytettävyyteen voivat vaikuttaa monet seikat, esimerkiksi jäsenitys, lauserakenteet, tekstin visuaalinen ilme (kuten käytetty fontti, rivivälit, sommittelu) tai käytetty terminologia. Käytettävyyden huomioimiseen ja arvioimiseen on useita menetelmiä, joille yhteistä on käyttäjän näkökulma. Käyttäjät otetaan osaksi tuotteen suunnitteluprosessia esimerkiksi testien koehenkilöinä tai heistä luodaan mentaalisia malleja päätöksenteon avuksi.

Käytettävyyšnäkökulmaa on kielialalla hyödynnetty jo mm. julkishallinnon kirjoittajien opastuksessa ja käyttäjäkeskeinen kääntäminen on osana useiden suomalaisten yliopistojen kääntäjäkoulutusta. Menetelmien käyttö kentällä on kuitenkin vielä melko vähän tutkittu aihe. Pyrin omalla tutkimuksellani keräämään aineistoa siitä, miten käytettävyyšnäkökulma sopii käännösosalalle käytännön tasolla. Käynnissä olevassa tutkimuksessani pyrin tällä hetkellä soveltamaan käyttäjäkeskeisen kääntämisen periaatteita yhteistyössä suomalaisen kielialan yrityksen kanssa. Tutkimukseni on suunnittelu- ja materiaalinkeruu-vaiheessa. Esityksessä tarkastelen tutkimuksen toteutukseen, tavoitteisiin ja metodeihin liittyviä aiheita.

Lähteet

- Byrne, J. 2012. *Scientific and Technical Translation Explained*. Manchester: St. Jerome.
- Suojanen, T.; Koskinen, K. & Tuominen, T. 2012. *Käyttäjäkeskeinen kääntäminen*. Tampere University Press.
Viitattu 25.5.2015 <https://tampub.uta.fi/handle/10024/66333>
- Suojanen, T.; Koskinen, K. & Tuominen, T. 2015. *User-Centered Translation*. Translation Practices Explained. London & New York: Routledge.
- Valtioneuvoston kanslia. 2016. *Hyvin suunniteltu puoliksi kirjoitettu*” Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 6/2016 <http://verkkojulkaisut.vm.fi/zine/92/cover>

Kristiina Taivalkoski-Shilov

Turun yliopisto

Paratekstit käännösten vastaanoton piilovaikuttajina

Käännöstieteessä paratekstit eli varsinaista tekstiä ympäröivät kynnystekstit jotka ohjaavat sen vastaanottoa, esim. otsikko, esipuheet, sisällysluettelo, kirjailijan haastattelut jne., ymmärretään yleensä laajemmin kuin Gérard Genette ne vuonna 1987 määritteli. Toisin kuin Genette, käännöstutkijat ymmärtävät myös kääntäjän esipuheen ja muun käännöstä koskeva materiaalin, esim. käännösarvostelut, parateksteiksi – eivätkä he pidä käännöksiä parateksteinä kuten Genette (ks. Tahir Gürçaglar 2002). Tämä johtuu siitä, että kaunokirjallisen käännöksen vastaanoton konteksti on erilainen kuin alkuperäisen tekstin, minkä takia kirjailijalla on vähemmän valtaa tekstiinsä. (Summers 2013, 12, 13.) On mielekästä puhua nimenomaan parateksteistä tässä yhteydessä, koska käännöksen kynnystekstit ohjailevat sen vastaanottoa kohdekulttuurissa samalla tavalla kuin tekijän paremmassa hallinnassa olevat kynnystekstit lähtökulttuurissa.

Esitelmäni tarkastelee eri paratekstien vaikutusta yhden ja saman käännetyn tekstin vastaanottoon. Esimerkkitapauksena käytän Michel Foucault'n *Histoire de la sexualité* -teoksen suomennosta, jonka vastaanottoa olen tutkinut eri tutkimusmetodien avulla sekä vuodelta 2015 olevassa artikkelissani (tekstianalyysi) että yhteistutkimuksessani Maarit Koposen kanssa (silmänliiketutkimus, haastattelut, narratiivinen analyysi). Tutkimukseni keskeisiä kysymyksiä ovat: Minkälainen vaikutus parateksteillä on käännetyn tekstin vastaanottoon? Mitä tapahtuu, kun lukijat lukevat eri paratekstin ennen käännöksen lukemista, reagoivatko he eri tavalla käännökseen kuin lukijat, jotka ovat lukeneet toisen paratekstin?

Lähteet

Genette, Gérard. 1987. *Seuils*. Paris: Éditions du Seuil.

Summers, Caroline. 2013. "What remains: The Institutional Reframing of Authorship in translated Peritexts." *Text, Extratext, Metatext and Paratext in Translation*. Toim. Valerie Pellatt, 9–31. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Tahir Gürçaglar, Şehnaz. 2002. "What Texts Don't Tell. The Uses of Paratexts in Translation Research". *Crosscultural Transgressions: Research Models in Translation Studies 2*. Historical and Ideological Issues. Toim. Theo Hermans, 44–60. Manchester: St. Jerome.

Taivalkoski-Shilov, Kristiina. 2015. "Reading, Voicing and Rewriting Foucault in Finnish: The Case of *Histoire de la sexualité*." *Translating the Voices of Theory: Intercultural Passages, Resistance and Audibility* [Vita Traductiva 8]. Toim. Isabelle Génin & Ida Klitgård, 27–61. Montreal: Éditions québécoises de l'œuvre.

Taivalkoski-Shilov, Kristiina ja Maarit Koponen. Tulossa. "Contextual factors when reading a translated academic text: The effect of paratextual voices and academic background." Teoksessa *Textual and Contextual Voices of Translation*, toim. Cecilia Alvstad, Hanne Jansen, Annjo Klungervik Greenall ja Kristiina Taivalkoski-Shilov.

Liisa Tiittula

Helsingin yliopisto

Kuka ja mikä määrittää ohjelmatekstityksen laatua?

Esityksessä tarkastelen erilaisia näkemyksiä siitä, millainen ohjelmatekstitys on toimiva. Suomessa television kotimaisten ohjelmien kielensisäinen tekstitys eli ohjelmatekstitys on kohdistettu ennen kaikkea kuulovammaisille katsojille (Pöntys 2016). Kohderyhmä on laaja: se käsittää äidinkieleltään viittomakieliset syntymäkuurot, aikuisena kuuroutuneet ja huonokuuloiset. Sitä paitsi mikään näistä ryhmistä ei ole homogeeninen, vaan vastaanottajien laatuodotukset vaihtelevat. Lisäksi kielensisäistä tekstitystä voivat käyttää henkilöt, joiden äidinkieli ei ole suomi (tai ruotsi), sekä kaikki, jotka jostain syystä eivät voi kuulla ohjelman ääntä (esim. ääni on vaimennettu, koska lapset nukkuvat; vastaanottaja katselee äänetöntä monitoria liikennevälineessä). Katsojien joukko on siis hyvin heterogeeninen, ja vastaanottajien mahdollisuus puheen ja muun kuultavissa olevan informaation vastaanottamiseen vaihtelee.

Olen pyrkinyt selvittämään vastaanottajien näkemyksiä ohjelmatekstityksen toimivuudesta ja laatuodotuksia fokusryhmätutkimusten avulla. Ensimmäinen fokusryhmätutkimus keskittyi kuuroutuneiden ja huonokuuloisten näkemyksiin (Tiittula 2016). Viime vuonna sama tutkimusasetelma toistettiin kahdella eri ryhmällä, joista toisen muodostivat suomen kielen oppijat, toisen viittomakieliset. Kullakin ryhmällä on sekä kaikille tutkituille ryhmille yhteisiä että ryhmälle tyypillisiä näkemyksiä siitä, mitä ja miten puhetta ja ääntä pitäisi tekstittää (esim. miten tarkkaan puhekieltä tulisi kirjoittaa). Toisaalta fokusryhmätutkimus tuo esiin myös ryhmien sisäisiä eroja ja perusteluja erilaisille näkemyksille.

Vastaanottajien käsitykset hyvästä tekstityksestä voivat olla erilaisia kuin tekstittäjien – tai tutkijoiden – näkemykset. Vastaanottajilla ei esimerkiksi useinkaan ole tietoa tekstityksen aika- ja tilarajoituksista, jotka ohjaavat tekstittäjän toimintaa. Toisaalta kuulevan tekstittäjän voi olla vaikea asettua kuulovammaisen katsojan asemaan. Tutkimus on yksi keino saada tietoa erilaisista lähtökohdista kumpuavista näkemyksistä ja odotuksista sekä edistää eri tahojen vuoropuhelua.

Lähteet

- Pöntys, Minna 2016. Ohjelmatekstitys – silmin nähtävää puhetta. Tiittula, Liisa & Nuolijärvi, Pirkko (toim.). *Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja*. Helsinki: SKS, 135–161.
- Tiittula, Liisa 2016. Vastaanottajien näkemyksiä ohjelmatekstityksen toimivuudesta. Hartama-Heinonen, Ritva, Kivilehto, Ruokonen, Minna & Salmi, Leena (toim.). *MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu*. Vol. 7, 64–82.

Anu Viljanmaa & Anna Mäntynen

Tampereen yliopisto

”Koska se on eettisesti oikein” – Näkökulmia tulkkausratkaisujen moninaisuuteen asioimis- ja oikeustulkin työssä

Esitelmässä tarkastellaan Suomessa toimiville asioimistulkeille keväällä 2016 tehdyn kyselytutkimuksen tuloksia. Kyselytutkimuksessa selvitettiin asioimis- ja oikeustulkkiä näkemyksiä ja toimintamalleja eettisesti haastavissa tulkkaustilanteissa hypoteettisten tulkkaustilanteiden pohjalta. Kyselytutkimuksen taustalla vaikutti Tate & Turnerin (1997/2002) viittomakielten tulkkiä keskuudessa tekemä toimintatutkimus, josta kevään 2016 kyselytutkimukseen otettiin mukaan yksi esimerkkitapaus. Tulkeille kuvailtiin erilaisia kuviteltuja (mutta todenmukaisia) tulkkaustilanteita, minkä jälkeen heitä pyydettiin vapaasti kertomaan, miten toimisivat kyseisessä tilanteessa tulkkina ollessaan ja miksi. Kahden viikon aikana e-lomakkeella verkossa toteutettuun kyselyyn vastasi yhteensä 85 tulkkiä, jotka edustavat 22 eri työkieltä. Esitelmässä tarkastellaan tulkkiä kuvaamia toimintamalleja kolmessa kyselyn esimerkkitapauksessa. Varsinaisten toimintamallien tai ratkaisujen lisäksi tarkastelussa nousevat esille myös tulkin käsitys niin omasta tehtävästään kuin muiden viestintäosapuolten roolista ja asemasta sekä yleisen moraalien ja tulkin etiikan välinen suhde.

Lähteet

Tate, Granville and Graham H. Turner 1997. The Code and the Culture: Sign Language Interpreting – in search of the new breed’s ethics. Teoksessa: Franz Pöchlacker and Miriam Shlesinger (eds.) 2002: *The Interpreting Studies Reader*. London/New York: Routledge, 372–383.

Kaisa Vitikainen
Helsingin yliopisto

Manuaalinen suoratekstitys vai puheentunnistus?

Ohjelmatekstitys on kotimaisten televisio-ohjelmien kielensisäistä tekstitystä – suomenkielisten ohjelmien tekstitystä suomeksi ja ruotsinkielisten ruotsiksi (entiseltä nimeltään kuulovammaistekstitys) (Pöntys 2016: 135). Ohjelmatekstitys on saavutettavuuspalvelu, jota asetus televisio-ohjelmiin liitettävästä ääni- ja tekstityspalvelusta (292/2011) edellyttää erityisesti julkiselta palvelulta eli Yleisradiolta. Velvoiteprosentti on noussut asteittain vuodesta 2011 lähtien, ja vuodesta 2016 alkaen Yleisradio on ollut velvoitettu tekstittämään 100 % kotimaisista televisio-ohjelmistaan, pois lukien urheilu- ja musiikkiohjelmat.

Tekstitysvelvoitteen täyttäminen on Yleisradiolle haastavaa, sillä sen kanavilla on paljon suoria lähetyksiä, joiden tekstitys nyky menetelmin on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Suoratekstityksiä tehdään tällä hetkellä lähinnä vain osaan uutislähetysistä ja joihinkin erikoislähetysiin (Linnan juhlat, Valtiopäivien avajaiset). Nämä tekstitykset tehdään osin etukäteen saatujen käsikirjoitusten perusteella ja osin manuaalisesti (tekstittäjä kirjoittaa livetilanteessa äänen perusteella). Koska kirjoittaminen on huomattavasti puhetta hitaampaa, manuaalisessa suoratekstityksessä jää paljon tekstittämättä ja viive on huomattava. Suomessa ainoastaan Yleisradio tekstittää suoria lähetyksiä.

Monissa maissa suoratekstityksissä käytetään puheentunnistusta (Remael 2007: 32–34). Suomessa tätä ei olla vielä kokeiltu, sillä suomen puheentunnistusohjelmat eivät vielä ole riittävän tarkkoja tuottamaan luotettavaa tekstitystä. Osana Helsingin yliopiston nykykielten laitoksen, Aalto-yliopiston ja Humakin yhteistä hanketta puheentunnistuksen käytöstä ohjelmatekstityksessä tutkin puheentunnistuksen toimivuutta uutistekstityksessä. Vertailen uutislähetysten suorien osuuksien autenttisia manuaalisia tekstityksiä ja niihin puheentunnistusohjelmalla tuotettuja tekstityksiä virheiden, poisjätöjen, viiveen ja ymmärrettävyyden suhteen. Pyrin myös selvittämään katsojatutkimuksen avulla, kumpi on katsojan kannalta parempi vaihtoehto: hyvin niukka tekstitys viiveellä vai runsaampi ja ajantasaisempi tekstitys, jossa on oletettavasti enemmän virheitä.

Tässä esitelmässä aion avata tutkimukseni alustavia tuloksia. Tarkastelen eri tavoin tuotettujen suoratekstitysten eroja sekä niiden toimivuutta katsojan kannalta. Pohdin myös puheentunnistuksen käyttöönoton edellytyksiä uutisissa tutkimustulosten pohjalta.

Lähteet

Asetus televisio-ohjelmiin liitettävästä ääni- ja tekstipalvelusta 292/2011. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110292> [viitattu 3.3.2017].

Pöntys, Minna 2016. Ohjelmatekstitys – silmin nähtävää puhetta. Teoksessa: Liisa Tiittula & Pirkko

Nuolijärvi (toim.) *Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Remael, Aline 2007. Sampling subtitling for the deaf and the hard-of-hearing in Europe. Teoksessa: Díaz

Cintas, Jorge; Pilar Orero & Aline Remael (toim.) *Media for All: Subtitling for the Deaf, Audio Description, and Sign Language*, s.23-52. Amsterdam: Rodopi.

Erja Vottonen & Riitta Jääskeläinen
Itä-Suomen yliopisto

Teorian voima – käännösteorian rooli muuttuvassa opetussuunnitelmassa

Käännöstutkijat ovat yksimielisiä siitä, että teoreettinen tieto sekä käännösprosessista että käännöstieteestä auttaa kääntäjiä. Sen sijaan ammattikäntäjät saattavat kyseenalaistaa teorian roolin käännösprosessissa (Ulrych 2005; Bartrina 2005). Teoreettinen tieto antaa kuitenkin ammatille kuin ammatille perustan käytännön työhön, sillä käytäntöä ohjaavat aina jotkin perusperiaatteet, jotka puolestaan saadaan teoriasta (Ulrych 2005: 19). Käännösteoria voidaan nähdä myös keinona parantaa käytäntöä, sillä kääntäjä tulee tietoisemmaksi omasta toiminnastaan, kääntäjän ammatista ja jopa etiikasta (Bartrina 2005: 178, 182).

Kääntäjänkoulutuksessa teoria on osa koulutuksen kokonaisuutta, sillä kielikohtaisten käännöskurssien lisäksi opiskelijat suorittavat käännöstieteen opintoja, joissa käännöstieteen käsitteet tulevat vähintäänkin tutuiksi. Mutta onko esimerkiksi käännöstieteen johdantokurssi riittävä pohja kääntäjäksi opiskelevien ammatilliselle kehitykselle? Toisaalta voidaan myös kysyä, kehittääkö pelkkä teoria kääntämistaitoa ja käännöskompetenssia (Kumpulainen 2016: 29). Kääntäjänkoulutuksen näkökulmasta on keskusteltu, pitäisikö käännösteoria integroida osaksi kääntämisen opetusta (Ulrych 2005: 19). Herääkin kysymys, jääkö teoria erilliseksi käytännön kääntämisen kursseista vai onko teorian rooli nähtävissä myös harjoituskursseilla.

Tässä esitelmässä kysymystä lähestytään ensinnäkin opetussuunnitelmatasolla kartoittamalla, miten käännösteoria on integroitu venäjän, englannin ja saksan kielen ja kääntämisen käännöskurssien opintojaksokuvauksiin Itä-Suomen yliopiston opetussuunnitelmassa vuosille 2014–2017. Lisäksi esitelmä tarkastelee opiskelijanäkökulmaa teorian ja käytännön suhteeseen englannin kielen ja kääntämisen opiskelijoiden loppuesseiden pohjalta. Reflektioiva loppuessee (3 op) on syventävien opintojen pakollinen opintojakso.

Lähteet

- Bartrina, Francesca 2005. Theory and translation training. Teoksessa: Martha Tennent (toim.) *Training for the New Millenium*. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins, 177–189.
- Kumpulainen, Minna 2016. *Learning translation. An empirical study into the acquisition of interlingual text production skills*. Joensuu, Itä-Suomen yliopisto.
- Ulrych, Margherita 2005. Training translators. Programmes, curricula, practices. Teoksessa: Martha Tennent (toim.) *Training for the New Millenium*. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins, 3–33.

Katja Vuokko
Turun yliopisto

Muiden maiden marjoja, Suurten kertojain teoksia ja Viiden markan romaaneja

Kirjojen julkaiseminen sarjoissa on kustannustoiminnassa yleisesti käytetty tapa levittää, profiloida ja markkinoida teoksia. Varsikin käännöskirjallisuuden markkinoinnissa kirjasarjoilla on usein merkittävä rooli: ulkomainen kirjailijanimi saattaa olla suomalaiselle lukijalle ennestään tuntematon, mutta julkaisusarja synnyttää assosiaation samassa sarjassa aiemmin julkaistuihin teoksiin ja mielikuvan teoksen ominaispiirteistä ja sen sopivuudesta kyseisen lukijan makuun. Jo sarjan nimi voi kertoa paljon sarjan tavoitteista ja kohdeyleisöstä, esimerkiksi *Merkkiteoksia maailmankirjallisuudesta* tai *Joutohetkien lukemista työväestölle*. Nimen herättämiä mielikuvia vahvistetaan sarjaa koskevissa mainoksissa, joissa usein myös luetellaan sarjassa aiemmin ilmestyneet teokset. Näiden lisäksi yhtenäinen ulkoasu ja muut paratekstit, kuten kunkin teoksen alkuun liitetyt kirjailijaesittelyt, linkittävät teoksia toisiinsa.

Tarkoitukseni on esittää yleiskatsaus siitä, millaisia käännöskirjallisuuteen keskittyneitä sarjoja Suomessa on julkaistu 1800-luvun puolivälistä lähtien, miten yksittäiset teokset on kytketty osaksi tiettyä sarjaa, ja miten sarjoja on käytetty suomennoskirjallisuuden levitys- ja markkinointivälineenä. Tarkastelen erityisesti sitä, miten kirjasarjoja on käytetty niin kutsutun arvokirjallisuuden profiloinnissa ja markkinoinnissa. Tällaisten kirjasarjojen julkaisemisen periaatteita ja käytäntöjä käsittelen varsinkin kahden sarjan, *W. Churberg'in romani-kirjaston* (1879–1884) ja *Kariston klassillisen kirjaston* (1918–1963) pohjalta. Käytän tarkastelussani lähteinä muun muassa kirjasarjojen mainoksia ja muita kirjasarjoissa esiintyviä paratekstejä sekä kustantamojen historiikkeja ja arkistolähteitä.

Jaana Vuori (Itä-Suomen yliopisto), **Kaisa Koskinen** (Tampereen yliopisto), **Marta Choroszewicz** (Itä-Suomen yliopisto), **Tuija Kinnunen** (Helsingin yliopisto), **Anni-Kaisa Leminen** (Vaasan yliopisto) & **Sari Hokkanen** (Tampereen yliopisto)

Asioimistulkkauksen ammatillistuminen Suomessa

Esittelemme tutkimushankkeemme *Asioimistulkkaus kotouttamistyön professionaalistuvana ammattina (Professionalization of Public Service Interpreting in the Context of Migrant Integration Work, ProPSI)*. Kerromme tutkimuksen tavoitteista, teoreettisesta kehyksestä sekä tutkimuksen empiirisestä asetelmasta sekä pohdimme erityisesti tieteidenvälisyyden kysymyksiä. Tutkimuksessa yhdistetään ammatillistumisen sosiologiaa, käännöstiedettä ja sukupuolentutkimusta. Näin ollen tutkimuksessa kurkistellaan myös yhteiskuntatieteiden ja humanistisen tutkimuksen välisistä aidanraoista puolelle ja toiselle. Vaikka monet ryhmän tutkijat ovat jo ennestään toimineet monitieteisillä tai tieteidenvälisillä kentillä (sitähän käännöstiede ja sukupuolentutkimus jo lähtökohtaisesti ovat) olemme jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa tulleet tietoisiksi erilaisista puhetavoista, menetelmällisistä ymmärryksistä, suhteista teoreettisiin avainkäsitteisiin, julkaisukulttuureista jne.

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksessa on kansainvälisesti oltu viime vuosina hyvinkin kiinnostuneita kääntäjän ja tulkin ammatin tutkimuksesta yhteiskuntatieteellisellä otteella. Kuitenkin ammatillisuuteen liittyvä tutkimus on ollut joskus jopa hämmästyttävän yksilökeskeistä: sosiologiasta ja yhteiskuntateoriasta on haettu apua, mutta käsitteet ja menetelmälliset ratkaisut ovat loppujen lopuksi tavoitelleet pikemminkin yksilöiden kokemuksia ja näkemyksiä kuin rakenteellisia tekijöitä ja ammatillisuudelle annettuja kulttuurisia merkityksiä.

Näemme että asioimistulkkien tutkimus kaipaa lähtökohtaisesti tieteidenvälistä otetta myös sen vuoksi, että ammattilaiset toimivat tehtävissä, jotka liittyvät siirtolaisuuden, monikulttuurisuuden ja monikielisyyden kysymyksiin. Ammatin tutkiminen tarjoaa tilaisuuden analysoida erilaisiin taustoihin – etnis-kielelliseen taustaan, koulutukseen ja sukupuoleen – liittyviä eroja ja eriarvoisuuksia, ja siten yhteiskuntatieteellistä katsetta. Nämä erot voivat toimia maahanmuuttajatyön resursseina tavoilla, joihin ei aiemmin ole havahduttu. Toisaalta ammatillisen työn ja ammattitaidon peruskysymykset – kieli, vuorovaikutus ja kulttuurien kohtaaminen – ovat humanistien perinteisiä kiinnostuksen kohteita. Pyrimmekin tutkimuksessamme ja monimenetelmäisessä empiirisessä asetelmassamme yhdistämään näitä näkökulmia.

Kerromme myös tutkimuksen ensimmäisestä vaiheesta, kaikille pää- ja sivutoimisesti asioimistulkkeina toimiville suunnatusta kyselytutkimuksesta. Tarkoitus on saada kysely matkaan kesään 2017 mennessä, joten haemme symposiumista myös kontakteja siihen, että kysely tavoittaisi mahdollisimman laajasti kentällä toimivia hyvin erilaisia tulkkeja.

POSTERIT – POSTERPRESENTATIONER – POSTER PRESENTATIONS

Anu Heino

Vaasan yliopisto

Suomalaisen kirjallisuuden kääntäjän muotokuva

Vaikka kääntäjien habituksen tutkimus on viime vuosina saanut kansainvälisesti runsaastikin huomiota (esim. Vorderobermeier 2014), Suomessa kirjallisuuden kääntäjien habitusta ei ole vielä juurikaan tutkittu tästä näkökulmasta (kts. kuitenkin Vehviläinen 2000). Habitus sisältää kaikki ne yksilölliset, opitut, sisäistetyt mallit, jotka ohjaavat ihmisen käytöstä ja ajattelua. Mallit eivät ole sisäsyntyisiä vaan opittuja ja ne kehittyvät koko elinikämme ajan, ja myös ihmisen ammatillinen identiteetti on osa hänen habitustaan. (Meylaerts 2010: 1–2.) Väitöskirjatutkimukseni tarkoitus on antaa edellä mainituille kääntäjille ääni ja tarkastella heidän ammatti-identiteettinsä muodostumista ja kehitystä useista eri näkökulmista ja pohtia sitä, onko olemassa tyypillistä kirjallisuuden kääntäjän habitusta. Tutkimukseni ensimmäisenä askeleena lähdän kartoittamaan suomalaisten kirjallisuuden kääntäjien taustoja. Aineisto pohjautuu Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton kirjallisuuden kääntäjien jaoston ja Kääntäjien ammattiosasto KAOS ry:n kautta marraskuussa 2016 lähetetyn verkkokyselyn vastauksiin. Kyselyllä selvitettiin kirjallisuuden kääntäjien taustoja, koulutusta, alalle pääymistä ja tämän hetkistä työtilannetta ja posteriesitelmässäni esittelen yhteenvedon siitä, keitä tämän päivän suomalaiset kirjallisuuden kääntäjät oikeastaan ovat. Lisäksi esittelen posterissani sellaisia aineistosta esille nousevia tekijöitä, joiden katson edesauttaneen heidän ammatillisen identiteettinsä muodostumisessa. Voidaankin sanoa, että posteriesitelmäni on myös tämän päivän suomalaisen kirjallisuuden kääntäjän muotokuvan paljastustilaisuus.

Asiasanat: Ammatti-identiteetti, habitus, suomalainen kirjallisuuden kääntäjä

Lähteet

- Meylaerts, Reine (2010). "Habitus and Self-Image of Native Literary Author-Translators in Diglossic Societies". [Verkkolähde] Teoksessa: Translation and Interpreting Studies. 5:1, [Vierailtu: 20.10.2014] s. 1–20. Saatavilla: https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/252574/2/01mey_tis.pdf
- Vehviläinen, Päivi (2000). "Kerro, kerro kääntäjä - Kaunokirjallisuuden suomentajan identiteetti haastattelupuheessa". Tampereen yliopisto. Käännöstiede (saksa). Julkaisematon lisensiaatin työ.
- Vorderobermeier, Gisella M. (toim.) (2014). *Remapping Habitus in Translation Studies*. Amsterdam: Editions Rodopi.

Kaisa Koskinen

Tampereen yliopisto / University of Tampere

Päivi Kuusi & Helka Riionheimo

Itä-Suomen yliopisto / University of Eastern Finland

Training translators to revitalize Karelian: incentives for research

Koneen säätiön rahoittamassa Kiännä-hankkeessa on vuodesta 2015 alkaen järjestetty Suomessa ja Venäjällä asuville karjalan kielen aktivisteille ja oppijoille kääntäjäseminaareja. Itä-Suomen yliopistossa järjestetyt seminaarit ovat muiden tavoitteiden ohella tuottaneet myös tutkimusaineistoja: käännöksiä ja käännöskomentteja; tehtäviä, reflektioesheitä ja kurssipalautetta; havaintoja ja kenttäpäiväkirjamerkintöjä. Posteriin olemme koonneet jo käynnissä olevia tutkimussuuntia ja tutkimusaihioita, joita hankkeessa on noussut kolmella suunnalla: käännöstieteellisiä, sosiolingvistisiä ja kielentutkimukseen liittyviä. Tutkimusideoiden lyhyet esittelyt toimivat samalla interaktion välineinä, sillä tarkoituksenamme on kerätä symposiumin osallistujien arvioita siitä, mitkä suunnat heidän mielestään vaikuttavat kiinnostavimmilta, ja ehkä saamme koottua myös uusia ideoita.

Harry Lönnroth & Nestori Siponkoski

Vaasan yliopisto

***Moraine* ja moninaisuuden voima – Lauri Viidan *Moreenin* englanninnoksen monipolvisesta käännösprosessista**

Vuonna 2016 vietettiin Lauri Viidan 100-vuotisjuhlavuotta. Vuonna 1965 kuolleen Viidan pääteos *Moreeni* ilmestyi vuonna 1950, ja se kuuluu suomalaisen realismin merkkiteoksiin (ks. esim. Meriluoto 1974, Varpio 2007, Löytty 2016). *Moreenia* on sen ilmestymisestä lähtien tutkittu lähinnä kirjallisuustieteellisestä (esim. Varpio 1973, Kaasalainen 1999) ja kielitieteellisestä (esim. Niinimäki 2015) näkökulmasta sekä Suomen kirjallisuushistorian kontekstissa (Varpio 1975, 1999).

Moreeni on käännetty viidelle kielelle: saksaksi 1964 (Carl-August von Willebrand), ruotsiksi 1965 (Nils-Börje Stormbom), puolaksi 1970 (Krzysztof Radziłł), unkariksi 1977 (Bereczki Gábor) ja venäjäksi 1981 (M. Rozovoj & I. Birjukovoj). Huomattavaa on, ettei *Moreenista* ole ilmestynyt englanninkielistä käännöstä, mikä on osaltaan vaikuttanut sen tunnettuuteen maailmalla. Nyt teoksesta on kuitenkin tekeillä englanninos, jota työstää Virginia Mattila (työnimi *Moraine*).

Moreenin käännöksiä on tutkittu varsin vähän (ks. Laukkanen & Lönnroth 2016). Posterissamme keskitymme Viidan romaanin tekeillä olevan englanninnoksen poikkeuksellisen kiinnostavaan käännösprosessiin ja matkaan maailmalle. Tarkastelemme ennen kaikkea käännöksen monipolvista ja monen eri toimijan viitoittamaa tietä kääntäjän työpöydältä kansainvälisen kustantajan tietoisuuteen. Näkökulmamme ammentaa erityisesti kääntämisen sosiologiasta (esim. Latour 2005).

Lähteet

- Kaasalainen, Marjukka 1999. Lauri Viita runoilijana. Lauri Viita, *Kootut runot*. 10. painos. Helsinki: WSOY, 5–41.
- Latour, Bruno 2005. *Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Laukkanen, Liisa & Lönnroth, Harry 2016. Kielen energiaa – Lauri Viidan *Moreenin* käännöksistä ja niiden vastaanotosta. *Avain* 2016 (2), 24–40.
- Löytty, Olli (toim.) 2016. *Luojan palikkaleikki. Esseitä Lauri Viidasta*. Helsinki: Teos.
- Meriluoto, Aila 1974. *Lauri Viita. Legenda jo eläessään*. WSOY: Helsinki.
- Varpio, Yrjö 1973. *Lauri Viita. Kirjailija ja hänen maailmansa*. Helsinki: WSOY.
- Varpio, Yrjö 1975. *Mäkelän piiri. Tutkimus tamperelaisesta kirjailijapiiristä (1946–1954) ja sen tuotannosta*. Helsinki: WSOY.
- Varpio, Yrjö 1999 (päätoim.). *Suomen kirjallisuushistoria 3. Rintamakirjeistä tietoverkkoihin*. Toim. Pertti Lassila. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Varpio, Yrjö 2007. Lauri Viita (1916–1965). *Suomen kansallisbiografia 10*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 509–511.
- Niinimäki, Anneli 2015. *Moniääninen Moreeni. Referointi ja moniäänisyys Lauri Viidan Moreenissa*. Tampere: Tampere University Press.

Viita, Lauri 1950. *Moreeni*. Helsinki: WSOY.

Viita, Lauri 1964. *Ein einzelner Weiser ist immer ein Narr*. Käänt. Carl-August von Willebrand. München: Lucas Cranach Verlag.

Viita Lauri 1965. *Morän*. Käänt. N.-B. Stormbom. Borgå: Söderström & Co Förlags AB.

Viita, Lauri 1970. *Moreny*. Käänt. Krzysztof Radziłł. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.

Viita, Lauri 1977. *Moréna*. Käänt. Bereczki Gábor. Budapest: Magvető kiadó.

Viita, Lauri 1981. *Morena*. Käänt. M. Rozovoj & I. Birjukovoj. Teoksessa *Martti Larni: Prekrasnaja svinarka. Rasskazy. Lauri Viita: Morena*. Moskva: Hudožestvennaja literatura.

Eliisa Salminen
University of Vaasa

Translations of Metaphors of Papua New Guinean Folklore into English

Tok Pisin, the language of Papua New Guinean folklore, was originally formed as a contact language between Papua New Guineans and the English colonizers in the 1800s. Tok Pisin has elements from English and Melanesian languages: the words come predominantly from English and the grammar from Melanesian. As a contact language, it was *a pidgin* first, but when new generations started speaking Tok Pisin as their mother tongue, it became *a creole* (Mühlhäusler et al. 2003: 4).

I study the metaphors in the English translation of *Stori Tumbuna*, a collection of Papua New Guinean folklore: my hypothesis and my method are summarized in the poster. My main interest lies in whether the translation has aimed at bridging the cultural gap that exists between the South Pacific and the Western or has it tried to highlight it, following Lakoff's (1993: 203) statement that "metaphor is not a matter of language, but of thought". The study will be relevant to all creoles showing that anything that can be expressed in the language of the colonizer can be expressed in the creole as well. My hypothesis is that metaphors in the English translation are metaphors in the Papua New Guinean folklore: metaphors are preserved in the translation. My method for categorizing the translation of metaphors is based on Toury's (1995) division of strategies.

Summary in Tok Pisin

Tok Pisin bilong Papua Niugini bon long yia 1800 bikos bikkantri bilong Inglen. Tok Pisin pastaim tru pisin nau kriol. Ol hap tok bilong Tok Pisin bilong Tok Inglis tasol rot bilong skruim tok ol lo na ol rul bilong tok o rait gut bilong Papua Niugini. Mi lainim tanim tok bilong piksa bilong tok: Tok Pisin – Tok Inglis. I gat piksa bilong tok bilong Tok Pisin na I gat piksa bilong tok bilong Tok Inglis: ol arakain. I gat samting i no wankain namel long Tok Pisin na Tok Inglis o namel long manmeri bilong Pasifik na manmeri bilong Wes. Mi lainim *Stori Tumbuna* Tok Pisin klostu na Tok Inglis. Long ting bilong Toury i gat sikis piksa bilong tok. Mi lainim *Stori Tumbuna* long tingting bilong Toury.

TYÖPAJAT – WORKSHOPPAR – WORKSHOPS

Työpaja 1 (la 22.4. klo 11.30-13.30)

Hankala asiakas? Joukkoöly ja vertaistuki apuun!

Tiina Kinnunen, Kääntäjäestarin kirja
Minna Ruokonen, Itä-Suomen yliopisto
Erja Vottonen, Itä-Suomen yliopisto

*Tässähän on vain pari sanaa, miten sä voit laskuttaa niistä 50 euroa?
Mitä sä termilistaa kyselet, etkö sä ole kääntäjä? Kato sanakirjasta!
Tää oli tosi huono käännös, ihan kamalasti virheitä.
Miksi tähän nyt tarvitsee kaksi tulkkia, eihän tää kestä kuin neljä tuntia?
Mikä ihmeen tulkkipoppi? Eikö sitä nyt voi vaan mikrofoniiin puhua?*

Asiakkaiden kanssa neuvottelemisen ja käännös- ja tulkkaukspalveluiden erityisluonteen selittäminen ei aina ole helppoa. Tämä työpaja tarjoaa mahdollisuuden kokeilla haastavia asiakasviestintätilanteita roolipelissä, jakaa kokemuksia neuvottelusta ja asiakkaista ja miettiä toimivia neuvottelutekniikoita yhdessä muiden työpajaan osallistuvien kanssa. Työpaja on tarkoitettu kaikille aiheesta kiinnostuneille kääntäjistä ja tulkeista alan opettajiin ja opiskelijoihin.

Työpajaan ilmoittautuneet saavat etukäteen kuvauksen 10–15 skenaariosta, ja he voivat myös ehdottaa lisää skenaarioita omien kokemustensa perusteella. Työpajassa osallistujat jaetaan pienryhmiin. Kukin pienryhmä toteuttaa 2–3 skenaariota siten, että kaksi ryhmäläisistä esittää asiakasta ja kaksi kääntäjää. Tämän jälkeen kootaan yhdessä toimivia neuvottelutaktiikoita ja mietitään avoimia kysymyksiä.

Työpaja perustuu vuoden 2016 KäTu-symposiumissa ideoituun roolipeli-opetusmenetelmään, jota on kehitetty edelleen ja jota Minna Ruokonen ja Erja Vottonen ovat kokeilleet opetuksessaan. Työpajassa yhdistävät voimansa Kääntäjäestarin kirja (<http://www.kaantajamestarinkirja.fi/>) ja Kääntämisen ja tulkkauksen opetusmenetelmävaranto (<http://www.sktl.fi/liitto/jaostot/v-opettajat-ja-tutkijat/toiminta/kaantamisen-ja-tulkkauksen-opetu/>). Työpajan keskustelua hyödynnetään sekä Kääntäjäestarin kirjan että menetelmävarannon kehittämisessä.

Työpaja 2 / Workshop 2 (pe 21.4. klo 16-18 / Fri 21 Apr 4-6 pm)

Professional and/vs. Non-Professional: Is translation at risk?

David Orrego-Carmona

Aston University, UK / University of the Free State, South Africa

The last thirty years have radically changed translation. Translation activities have acquired a larger social dimension and general users of translation have become non-professionals, volunteers, and fansubbers who can also perform translation by themselves. Traditionally, translation was considered an activity involving a sender, a receiver, and a translation agent mediating between the first two. The new modes of translation however portray a reality in which the receiver can also act as mediator, thus assuming a dual role with multiple functions.

The repercussions of non-professional translation vary depending on the stakeholders. For Translation Studies, this means that our understanding of translation should be expanded to account for these emergent forms of translation (Cronin 2012; O'Hagan 2016). For companies, non-professional translation has become a way to feel closer to the users, to integrate them in their procedures and, in some cases, a form of free advertising (Dodd 2011; Kelly 2013). For professionals and professional organizations, these changes constitute a sign of lack of professionalism and undermine an already weak and underestimated profession (Cornu 2013). In the professional side, some actually claim crowdsourcing and other volunteer initiatives are simply an undercover strategy for companies to leverage free labor.

In such a multifaceted scenario, the only thing that has been made clear with the advance of non-professional translation is the difficulty to state the reach of it and to predict how things will unfold in the future. Regardless of the complexity, we now have a relatively large body of literature on non-professional translation that can help to shape our understanding of the current situation and envisage future developments.

Workshop methodology

This workshop will provide a space to openly discuss professional and non-professional translation, considering perspectives coming from the translation profession and academia. An initial literature review will be used to open the panel. This review will include research on fansubbing, crowdsourcing, volunteer translation, among other areas of non-professional translation. This will serve to highlight the most salient issues and the progress that has been made in the conceptualization of professional and non-professional translation. Based on the review, some questions are proposed to open the panel discussion:

- How does the consolidation of non-professional translation redefine the translation profession?
- Is it possible that non-professional translation will lead us back to an idea of translation being literal?
- What is the impact of non-professional translation in contexts without a solid translation market or even without translator training?
- Should professionals be afraid? Should trainers be afraid?

- Can we say non-professional translations are of lower quality or should we revise the concept of quality altogether?

Invited panelists, including scholars and practitioners, will start the discussion by commenting on the issues addressed in the opening statements. Workshop participants will be invited to also contribute with their own views and ask questions in an interactive manner.

This workshop will probably conclude with more questions than answers, but opening the room for this discussion will help us face the diversification of translation in the 21st century.

Publication bibliography

Cornu, Jean-François (2013): De Barcelone aux bords du Rhin : le doublage et le sous-titrage au fil des congrès. In *L'écran traduit 2* ((automne 2013)), pp. 107–122. Available online at <http://ataa.fr/revue/archives/2162>.

Cronin, Michael (2012): Translation in the digital age. London, New York: Routledge.

Dodd, Sean Michael (2011): Crowdsourcing: Social[ism] Media 2.0. In *Translorial: Journal of the Northern California Translators Association*. Available online at <http://translorial.com/2011/01/01/crowdsourcing-socialism-media-2-0/>, checked on 8/29/2016.

Kelly, Nataly (2013): There's Big Money in Crowdsourced Translation – Or Is There? Common Sense Advisory. Available online at <http://www.commonsenseadvisory.com/Default.aspx?Contenttype=ArticleDetAD&tabID=63&Aid=3023&moduleId=390>, checked on 10/24/2012.

O'Hagan, Minako (2016): Massively Open Translation: Unpacking the Relationship Between Technology and Translation in the 21st Century. In *International Journal of Communication* 10, pp. 929–946.

Työpaja 3 (pe 21.4. klo 9-11)

Riittämättömyydestä voimaantumiseen: kääntämisen ja tulkkauksen opettajat moninaisten vaatimusten ristipaineessa

Päivi Kuusi, Anne Rautiainen ja Minna Ruokonen, Itä-Suomen yliopisto

Käsi sydämelle, kääntämisen ja tulkkauksen opettaja: Vastaako osaamisesi EMT:n kouluttajaprofiilin vaatimuksia? Oletko ehtinyt sekä tahkota tohtorintutkinnon käänntieteestä että hankkia usean vuoden päätoimisen työkokemuksen käänntosalalta? Hallitsetko kääntämisen pedagogiikan ja didaktiikan? Sujuuko käänntösten arviointi kuin tanssi? Vai oletko joskus kokenut riittämättömyyden tunnetta erilaisten vaatimusten ristipaineessa? Jääkö aikaa tutkimukselle? Entä oman osaamisen kehittämiselle ja työstä palautumiselle?

Työpajassa pohditaan yliopistojen kääntämisen ja tulkkauksen opettajiin kohdistuvia monenlaisia vaatimuksia työhyvinvoinnin näkökulmasta ja etsitään yhdessä selviytymiskeinoja. Nostamme keskusteluun mm. seuraavanlaisia kysymyksiä:

- Täyttääkö kukaan meistä niitä vaatimuksia, joita EMT:n kouluttajaprofiili ja yliopisto työnantajana asettavat? Entä täyttikö kukaan meistä näitä vaatimuksia opettajan uransa alussa?
- Miten tasapainottelemme erilaisten vaatimusten keskellä? Jos panostaa opetuksen kehittämiseen, kärsiikö tutkimus? Jos panostaa tutkimukseen, ehtiikö tehdä käänntö- tai tulkkaustöitä?
- Minkä osa-alueiden kehittäminen on erityisen haastavaa? Käänntösalan muutoksiin reagoiminen, opetustaitojen kehittäminen, käänntötieteellisen tutkimuksen seuraaminen...?
- Miten kehitämme osaamistamme eri osa-alueilla?
- Näkyvätkö usein mahdottomilta tuntuvat vaatimukset työhyvinvoinnissa?
- Koemme riittämättömyyttä? Miten käsittelemme sitä?
- Miten huolehdimme omasta jaksamisestamme?

Työpajan aluksi vetäjät pitävät lyhyen alustuksen kääntämisen ja tulkkauksen opettajiin kohdistuvista pätevyysvaatimuksista (ks. Kuusi, Rautiainen & Ruokonen 2016: 34–39). Alustuksen jälkeen yllä esitettyjä kysymyksiä käsitellään pienryhmissä, joiden teemat täsmennetään ennen symposiumia työpajaan ilmoittautuneiden toiveiden perusteella. Tavoitteena on jakaa kokemuksia ja selviytymiskeinoja sekä auttaa vapautumaan turhista riittämättömyyden tunteista.

Tule, avaudu, voimaannu!

Viitteet

Kuusi, Päivi, Anne Rautiainen & Minna Ruokonen 2016. Vertaistuesta virtaa opetukseen: Kääntämisen ja tulkkauksen opetusmenetelmävaranto monimuotoyhteisönä. Teoksessa: Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto & Minna Ruokonen (toim.) *MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen*

symposiumin verkkojulkaisu 9: 33–52. Saatavissa: <https://sktl-fi.directo.fi/liitto/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/mikael-vol-9-2016/> [viitattu 19.12.2016].